

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2023**

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2023

Hazırlayan

Zarife Nihal GÜLAÇ

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zarifenihal.gulac@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 381

ISBN: 978-625-8451-66-5

©TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

Kasım/2023

İletişim:

Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınmaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2017 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler “Tahmin”; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise “Öngörü” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Kümes hayvancılığı; hayvancılık sektörünün en gelişmiş ve teknolojiye en açık sektörüdür. Üretimin kolay ve hızlı olmasının yanında maliyetinin de düşük olması başlıca üstünlüklerindedir. Sağlıklı beslenme konusunda her geçen gün daha da duyarlı olan tüketiciler hayvansal protein açığının kapatılmasında kırmızı ete alternatif olarak daha az yağlı ve daha ucuz olan kanatlı etine yönelmektedirler. Son 20 yıldır bütün dünyada kanatlı eti üretimi ve tüketimi sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla kümes hayvancılığı sektörünün izlenmesi ve sektördeki gelişmelerin değerlendirilmesi çok önemlidir.

Enstitümüz tarafından hazırlanan “Kümes Hayvancılığı Durum ve Tahmin” raporu temel politikaların oluşturulmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Raporu hazırlayan Sayın Zarife Nihal GÜLAÇ’a emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Dr. Uđur İLKDOĐAN
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Tablo Dizini.....	ii
Grafik Dizini.....	iv
Harita Dizini.....	iv
DÜNYADA DURUM.....	1
Dünya Tavuk Eti Durum.....	1
Dünya Tavuk Yumurtası Durum.....	5
DÜNYADA TAHMİN.....	8
Dünya Tavuk Eti Tahmin.....	8
Dünya Tavuk Yumurtası Tahmin.....	9
TÜRKİYE’DE DURUM.....	11
Türkiye Tavuk Eti Durum.....	11
Türkiye Tavuk Yumurtası Durum.....	15
TÜRKİYE’DE TAHMİN.....	21
Türkiye Tavuk Eti Tahmin.....	21
Türkiye Tavuk Yumurtası Tahmin.....	21
EK TABLOLAR	23
KAYNAKLAR.....	55

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünya tavuk eti arzı ve kullanımı.....	4
Tablo 2. Türkiye’de 2022 yılı kümes hayvan sayıları.....	12
Tablo 3. Türkiye tavuk eti arzı ve kullanımı.....	15
Tablo 4. Türkiye tavuk yumurtası arzı ve kullanımı.....	18
Tablo 5. Broiler üretim maliyet kalemleri tablosu (42 gün).....	18
Tablo 6. Tavuk eti/yem paritesi.....	20
Tablo 7. Tavuk yumurtası/yem paritesi.....	20
Ek Tablo 1. Dünya kanatlı hayvan sayısı.....	24
Ek Tablo 2. Dünya kanatlı eti üretimi.....	24
Ek Tablo 3. Dünya yumurta üretimi.....	24
Ek Tablo 4. Dünya kanatlı eti ihracatı.....	25
Ek Tablo 5. Dünya kanatlı eti ithalatı.....	25
Ek Tablo 6. Dünya yumurta ihracatı.....	26
Ek Tablo 7. Dünya yumurta ithalatı.....	26
Ek Tablo 8. Dünya kişi başı kanatlı tüketimi.....	27
Ek Tablo 9. Dünya tavuk eti arz ve kullanımı.....	28
Ek Tablo 10. Dünya tavuk eti stokları.....	28
Ek Tablo 11. Ülkelere göre dünya tavuk eti üretimi.....	29
Ek Tablo 12. Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracat miktarı.....	30
Ek Tablo 13. Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalat miktarı.....	31
Ek Tablo 14. Ülkelere göre dünya tavuk eti yurtiçi tüketimi.....	32
Ek Tablo 15. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası üretimi.....	33
Ek Tablo 16. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat miktarı.....	34
Ek Tablo 17. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat değeri.....	35
Ek Tablo 18. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat miktarı.....	36
Ek Tablo 19. Ülkelere göre tavuk yumurtası ithalat değeri.....	37
Ek Tablo 20. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları.....	38
Ek Tablo 21. Dünya tavuk eti üretici fiyatları.....	38
Ek Tablo 22. Dünya tavuk yumurtası üretici fiyatları.....	38
Ek Tablo 23. Türkiye kümes hayvan sayıları.....	39
Ek Tablo 24. Türkiye kesilen tavuk sayısı ile tavuk eti ve yumurta üretimi.....	39
Ek Tablo 25. Türkiye’de civciv üretimi için kuluçkaya basılan yumurta sayıları.....	39
Ek Tablo 26. Türkiye kanatlı sektöründeki işletme ve kümes sayıları.....	40
Ek Tablo 27. 2020 yılı organik kanatlı hayvan üretim verileri.....	41
Ek Tablo 28. Bölgelere göre et tavuğu sayısı.....	42
Ek Tablo 29. Bölgelere göre yumurta tavuğu sayısı.....	42

TABLO DİZİNİ

Ek Tablo 30. İllere göre et tavuğu sayısı.....	43
Ek Tablo 31. İllere göre yumurta tavuğu sayısı.....	44
Ek Tablo 32. Türkiye kanatlı eti ihracat miktarı.....	45
Ek Tablo 33. Türkiye kanatlı eti ihracat değeri.....	45
Ek Tablo 34. Türkiye kanatlı eti ithalat miktarı.....	45
Ek Tablo 35. Türkiye kanatlı eti ithalat değeri.....	46
Ek Tablo 36. Türkiye yumurta ticaret verileri.....	46
Ek Tablo 37. Türkiye tavuk eti ihracat miktarı.....	47
Ek Tablo 38. Ükelere göre tavuk eti ihracat değeri.....	48
Ek Tablo 39. Ükelere göre tavuk yumurtası ihracat miktarı.....	49
Ek Tablo 40. Ükelere göre tavuk yumurtası ihracat değeri.....	50
Ek Tablo 41. Tavuk yumurtası (Gallus Domesticus Türü) ihracatı.....	51
Ek Tablo 42. Türkiye tavuk yumurtası (Gallus Domesticus Türü) ithalatı.....	51
Ek Tablo 43. Ükelere göre Türkiye kuluçkalık-damızlık tavuk yumurtası ithalat miktarı	51
Ek Tablo 44. Ükelere göre Türkiye kuluçkalık-damızlık tavuk yumurtası ithalat değeri.....	52
Ek Tablo 45. Türkiye’de ortalama kanatlı yem fiyatları.....	52
Ek Tablo 46. Türkiye kümes hayvancılığı üretici fiyatları.....	53
Ek Tablo 47. Türkiye kümes hayvancılığı tüketici fiyatları.....	54
Ek Tablo 48. Türkiye mısır ve soya verileri.....	54

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. Dünya tavuk eti üretiminde önemli ülkeler.....	2
Grafik 2. Dünya tavuk eti ihracatında önemli ülkeler.....	2
Grafik 3. Dünya tavuk eti ithalatında önemli ülkeler.....	3
Grafik 4. Ülkelere göre 2022 yılı kişi başı kanatlı tüketimi.....	4
Grafik 5. Dünya yumurta üretiminde önemli ülkeler.....	5
Grafik 6. Dünya yumurta ihracatında önemli ülkeler.....	5
Grafik 7. Dünya yumurta ithalatında önemli ülkeler.....	6
Grafik 8. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları.....	7
Grafik 9. Dünya yumurta üretici fiyatları.....	7
Grafik 10. AB, ABD, Brezilya ve Hindistan yumurta fiyatları	10
Grafik 11. Türkiye tavuk eti üretimi.....	13
Grafik 12. Türkiye tavuk eti ihracatında önemli ülkeler.....	13
Grafik 13. Türkiye tavuk eti tüketimi.....	14
Grafik 14. Türkiye tavuk yumurtası ihracatında önemli ülkeler.....	16
Grafik 15. Türkiye tavuk yumurtası ihracatı.....	17
Grafik 16. Türkiye kişi başı yumurta tüketimi.....	18
Grafik 17. Yıllara göre ortalama kanatlı yem ve hammadde fiyatları.....	19
Grafik 18. Türkiye’de tüketici fiyatları.....	20

HARİTA DİZİNİ

Harita 1. Türkiye et tavuğu sayısı bakımından başlıca iller (2022).....	12
Harita 2. Yumurta tavuğu sayısı bakımından başlıca iller (2022).....	15

ÖZET

Dünyada Durum (2021-2022)

USDA verilerine göre (2022):

- ✚ Dünya tavuk eti üretimi yaklaşık 102 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya tavuk eti ihracatı yaklaşık 14 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya tavuk eti ithalatı yaklaşık 11 milyon ton olarak gerçekleşti.

FAO verilerine göre (2021):

- ✚ Dünya yumurta üretimi yaklaşık 86 milyon olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya yumurta ihracatı yaklaşık 2,1 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Dünya yumurta ithalatı yaklaşık 2,1 milyon ton olarak gerçekleşti.

Dünyada Tahmin (2023)

- ✚ Dünya tavuk eti üretiminin yaklaşık 103 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya tavuk eti ihracatının yaklaşık 14 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya tavuk eti ithalatının yaklaşık 11 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya yumurta üretiminin 95-98 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya yumurta ihracatının 2,5 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya yumurta ithalatının 2,4 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye’de Durum (2022)

- ✚ Türkiye tavuk eti üretimi 2,4 milyon ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye tavuk eti ihracatı yaklaşık 665 bin ton olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye yumurta üretimi yaklaşık 1,2 milyon ton (19,8 milyar adet) olarak gerçekleşti.
- ✚ Türkiye yumurta ihracatı yaklaşık 222 bin ton olarak gerçekleşti.

Türkiye’de Tahmin (2023)

- ✚ Türkiye tavuk eti üretiminin 2,3-2,4 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Türkiye tavuk eti ihracatının yaklaşık 450-455 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Türkiye yumurta üretiminin yaklaşık 1,3 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Türkiye yumurta ihracatının yaklaşık 200 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

DÜNYADA DURUM

Dünya Kümes Hayvancılığı Durum

Dünyada 2021 yılı itibarıyla kanatlı hayvan sayısı 28 milyar adet olup bunun %93,6'sını tavuk, %4,0'ünü ördek, %1,3'ünü hindi ve %1,1'ini kaz ve Beç tavuğu oluşturmuştur (Ek Tablo 1). Dünya kanatlı eti üretimi ise 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,7 artarak 138 milyon tona yükselmiştir. Bu üretimin %88,1'ini tavuk eti, %4,2'sini hindi eti, %4,5'ini ördek eti ile %3,2'sini kaz ve Beç tavuğu oluşturmaktadır (Ek Tablo 2).

Dünya kanatlı eti ihracat miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,8 artarak 16 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ihracatın %93,1'ini tavuk eti, %5,6'sını hindi eti, %1,1'ini ördek eti ve 0,3'ünü kaz ve Beç tavuğu eti oluşturmuştur. 2021 yılında tüm kanatlı türlerinde bir önceki yıla göre ihracat artışı olmuştur. En fazla artış %21,4 ile ördek eti, %10,3 ile kaz ve Beç tavuğunda olmuştur. 2021 yılı kanatlı eti ihracat değeri 28,6 milyar dolar, kanatlı eti ithalat değeri ise 28,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Kanatlı eti ithalat miktarı %7,3 artarak 15,6 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Ek Tablo 4, 5).

Dünya Tavuk Eti Durum

Dünya tavuk eti üretimi arttı

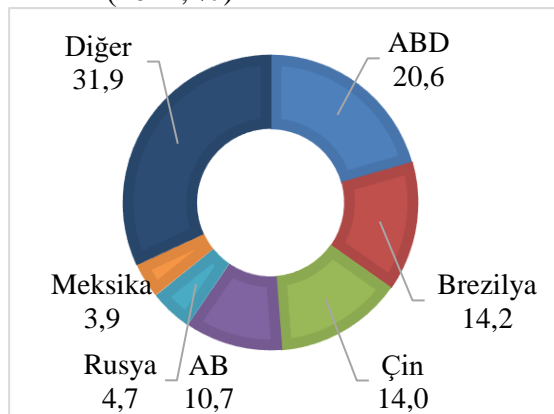
Dünya kanatlı eti üretiminde son on yılda görülen artış özellikle Asya'da artan tüketimden kaynaklanmaktadır. Diğer bir neden de tüketiciler arasında hayvan refahı, çevreye duyarlılığın artması, sağlık kaygıları ve karbon ayak izi gibi konular nedeniyle tercihin sığır ve domuz etinden kümes hayvanları etine yönelmesidir. Bu durumun artarak devam etmesi ve kanatlı etine talebin artması beklenmektedir.

Dünya kabuklu yumurta üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,8 oranında azalarak 92,6 milyon ton olmuştur. Bu üretimin %93,3'ünü tavuk yumurtası oluşturmaktadır (Ek Tablo 3). Dünya kabuklu yumurta ihracatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %4,1 azalarak 2,4 milyon ton olmuştur. Bu ihracatın %89,3'ünü tavuk yumurtası oluşturmaktadır. Ayrıca 2021 yılında 387 bin ton likit ve 75 bin ton kurutulmuş yumurta ihraç edilmiştir. Toplam yumurta ve ürünlerine ait ihracat değeri ise 5,7 milyar dolar olup bir önceki yıla göre %15,3 oranında artmıştır (Ek Tablo 6). Kabuklu yumurta ithalat miktarı 2021 yılında 2,7 milyon ton olup, bunun %78,7'sini tavuk yumurtası oluşturmaktadır. 2021 yılında 5,8 milyar dolar olan yumurta ve ürünlerine ait ithalat değeri ise bir önceki yıla göre %13,2 oranında artış göstermiştir (Ek Tablo 7). Dünyada kanatlı hayvan grubuna çeşitli hayvan türleri girmekle beraber, ağırlıklı olarak eti ve yumurtası için tavuk yetiştirilmesi nedeniyle bu raporda tavuk eti ve tavuk yumurtası detaylı olarak ele alınmıştır.

Asya'da artan tüketim özellikle Çin, Hindistan, Endonezya, Pakistan ve Filipinler'de tüketimin artmasındandır. Bu artışın devam etmesi öngörülmekte, Brezilya, Sahra Altı Afrika, Güney Amerika'da da tüketimin artması beklenmektedir. Son yıllarda yüksek yem fiyatları ve işçilik maliyetleri dünya çapında et üreticileri için önemli zorluklar oluşturmuştur. Bu artışlardan kanatlı eti

sektörü de etkilenmiştir ancak diğer protein kaynaklarına göre ucuz ve ulaşılabilir olması tercih sebebi olmasını sağlamaktadır. (USDA, 2023a). Sektörü etkileyen diğer bir neden de 2021 yılında patlak veren ve ciddi boyutlara ulaşan Kuş Gribi salgınıdır. USDA verilerine göre; dünya tavuk eti üretimi 2022 yılında %0,8 oranında artarak 102 milyon ton ile rekor seviyesine ulaşmıştır. Dünya tavuk eti üretiminde her yıl olduğu gibi 2022 yılında da ABD 20,9 milyon ton üretim ile lider ülke olmuştur. Çin ise 14,2 milyon ton tavuk eti üretimi ile ikinci sırada, Brezilya 14,0 milyon ton ile üçüncü sırada yer almıştır. Grafik 1 incelendiğinde 2022 yılı tavuk eti üretiminin yaklaşık yarısının (%48,8) bu üç ülke tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Son 20 yıllık dönemde ABD, tavuk eti üretiminde liderliği korurken 2000-2015 yılları arasında Çin, ikinci sırada yer almıştır. Daha sonraki yıllarda ise ikinciliğin Çin ve Brezilya arasında değiştiği görülmektedir. AB'de 11 milyon ton tavuk eti üretilirken Rusya, Meksika ve Tayland diğer önemli üreticiler olmuştur. Türkiye 2,4 milyon ton tavuk eti üretimi ile 2022 yılında dünya üretiminde 8. sırada yer almıştır.

Grafik 1. Dünya tavuk eti üretiminde önemli ülkeler (2022, %)

Kaynak: Ek Tablo 11

Tavuk üretimi ülkeler bazında incelendiğinde bir önceki yıla göre çok

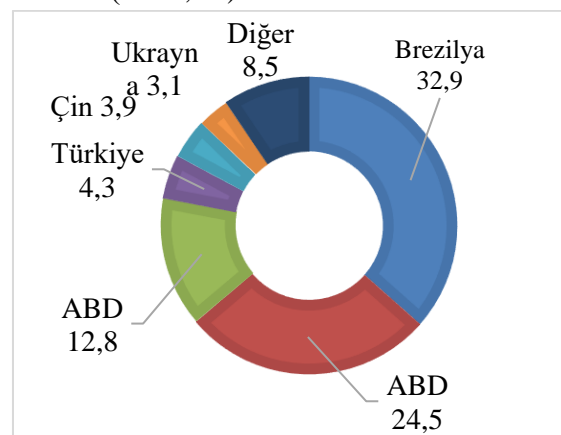
küçük değişimler olduğu görülmüştür. Başlıca üreticiler arasında en büyük artış %7,7 ile Türkiye ve %5,1 ile Vietnam'da olmuştur. Ukrayna ve Malezya ise en fazla azalışın yaşandığı ülkelerdir (Ek Tablo 8).

Dünya tavuk eti ihracatı arttı

FAO verilerine göre 2021 yılında dünya tavuk eti ihracatı değeri 25,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

USDA verilerine göre dünya tavuk eti ihracatı 2022 yılında bir önceki yıla göre %1,8 artarak 13,5 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Dünya tavuk eti ihracatında önde gelen ülkelerin payları Grafik 2'de verilmiş olup ihracatın yarısından fazlasının %57,4 pay ile Brezilya ve ABD tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. 2022 yılında Brezilya 4,4 milyon ton, ABD 3,3 milyon ton ve AB 1,7 milyon ton tavuk eti ihraç etmiştir (Ek Tablo 12). Türkiye 2022 yılında %4,3'lük pay ile dünya tavuk eti ihracatında dördüncü sırada yer almıştır. Başlıca ülkeler arasında en büyük ihracat artışı %16,4 ile Çin ve %13,5 ile Türkiye'de, en büyük azalış ise %8,5 ile Ukrayna ve %6,2 ile AB'de gerçekleşmiştir (Ek Tablo 12).

Grafik 2. Dünya tavuk eti ihracatında önemli ülkeler (2022, %)

Kaynak: Ek Tablo 12

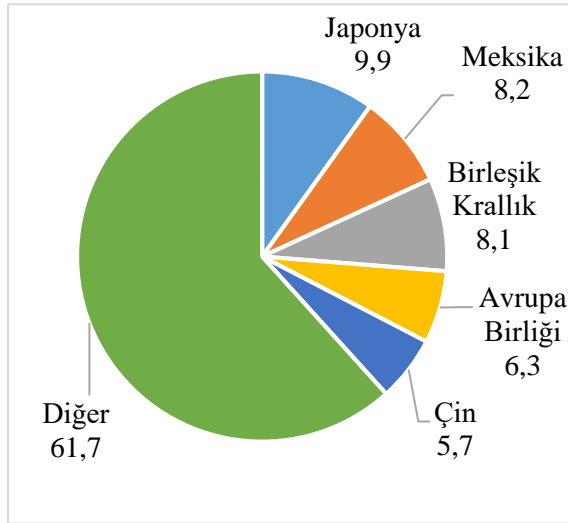
Dünya tavuk eti ihracatında ABD ve Brezilya'nın yanı sıra birçok orta ölçekli

üretici ülkede artış görülürken AB’de düşüş görülmüştür. Brezilya 2022’de ABD ve AB’yi geride bırakarak ihracatta birinci sırada yer almıştır. Brezilya’da artışın yüksek oranda devam etmesi beklenmekte ve güçlü dış talep, üretim maliyetlerinin düşük olması bunu desteklemektedir (USDA, 2023a).

Dünya tavuk eti ithalatı arttı

Dünya tavuk eti ithalatı bir önceki yıla göre %2,5 oranında artarak 2022 yılında 11,1 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu ithalatın 1,1 milyon tonu Japonya, 915 bin tonu Meksika ve 902 bin tonu Birleşik Krallık tarafından yapılmıştır. Diğer önemli ithalatçılar ise AB ve Çin’dir. İthalatçı ilk beş ülkenin toplam payı %38,3 olup dağılımları Grafik 3’de verilmiştir.

Grafik 3. Dünya tavuk eti ithalatında önemli ülkeler (2022, %)

Kaynak: Ek Tablo 13

Başlıca ülkeler arasında en büyük ithalat artışı; bir önceki yıla göre %33,3 ile Angola, %30,9 ile Birleşik Krallık, %25,0 ile Irak’ta, en büyük azalış ise %19,7 ile Çin ve %13,5 ile Güney Afrika’da gerçekleşmiştir (Ek Tablo 13).

Çin’de 2020 yılında Afrika Domuz Ateşi hastalığına bağlı olarak meydana gelen

domuz eti açığı nedeniyle tavuk eti ithalatı büyük ölçüde artmış ancak 2021 ve 2022 yıllarında hastalığın kontrol altına alınmasıyla Çin tavuk eti ithalatı azalışa geçmiştir.

Tavuk eti ithalatındaki en önemli büyüme, ithalatın önemli bir kısmını oluşturan Afrika’dan kaynaklanmaktadır. Çin hariç Asya hızla büyüyen bir diğer kanatlı et ithalat bölgesidir. (USDA, 2023).

FAO verilerine göre 2022 yılında dünya tavuk eti ithalat değeri 25,0 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dünya tavuk eti tüketimi arttı

Dünya et tüketiminde kümes hayvanlarının payı giderek artmaktadır. Düşük gelirli gelişmekte olan ülkelerde kırmızı ete kıyasla kümes hayvanlarının daha düşük fiyatlı olması, yüksek gelirli ülkelerde ise hazırlanmasının daha kolay ve sağlıklı bir gıda seçeneği olarak algılanması beyaz et tercihini artırmaktadır (OECD, 2023).

Dünya tavuk eti tüketimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %0,4 oranında artarak 99,5 milyon tona ulaşmıştır. Dünya tavuk eti arz ve kullanımı ise yurtiçi tüketim ile aynı oranda artarak 113,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 10). Dünya tavuk eti tüketiminde 17,7 milyon ton ile lider olan ABD’yi, 14,4 milyon ton ile Çin ve 10 milyon ton ile Brezilya takip etmektedir. Bu üç ülke dünya tavuk eti tüketiminde %42,2 paya sahiptir. Tavuk eti tüketimi 2022 yılında AB’de %3,1 ve ABD’de %2,9 oranında artmıştır (Ek Tablo 14).

Tablo 1. Dünya tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton)

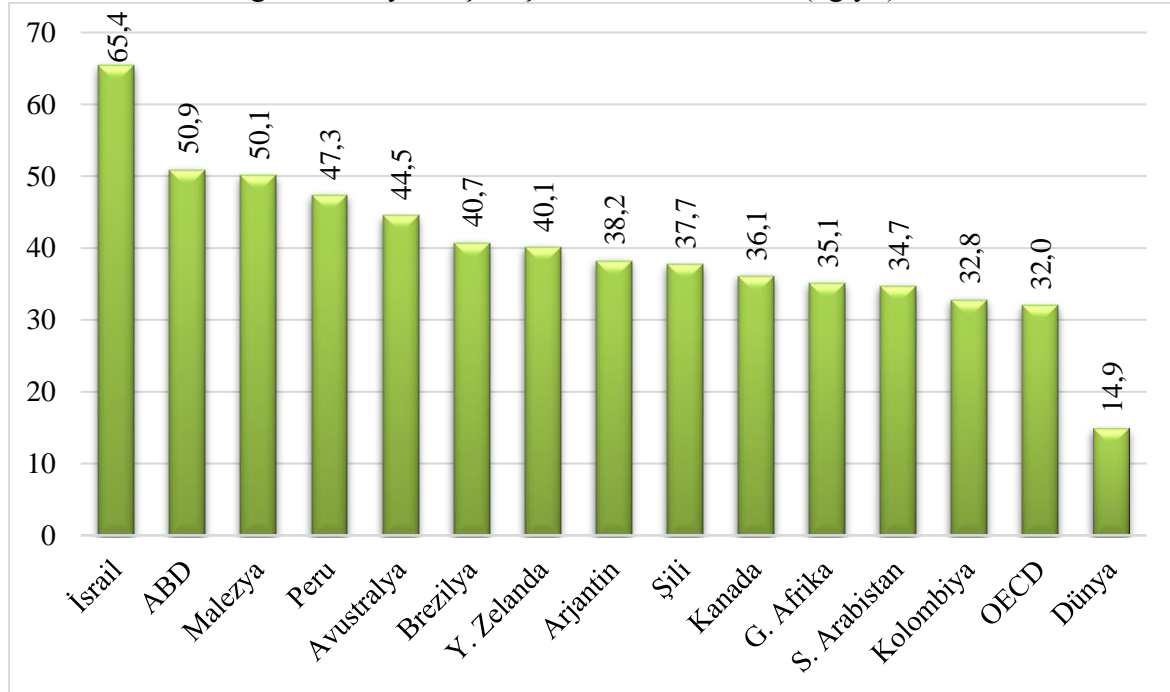
	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹
ARZ						
Başlangıç stokları	752	732	749	718	699	751
Üretim	92.667	97.390	99.254	100.537	100.974	103.524
İthalat	10.070	10.522	10.669	10.863	10.888	11.131
Toplam arz	103.489	108.644	110.672	112.118	112.561	115.406
KULLANIM						
Tüketim	90.264	94.785	96.835	98.093	98.502	100.886
İhracat	12.493	13.110	13.119	13.326	13.352	13.793
Bitiş stokları	732	749	718	699	707	727
Toplam kullanım	103.489	108.644	110.672	112.118	112.561	115.406

Kaynak: USDA, 2023. ¹/Tahmin

OECD verilerine göre başlıca ülkelere ait 2022 yılı kişi başı tüketimleri Grafik 4’de verilmiş olup ülke sıralamasının değişmediği ve bir önceki yılın tüketim verilerine çok yakın olduğu anlaşılmaktadır. İsrail 65,4 kg/yıl ile kişi başı kanatlı eti tüketiminde ilk sırada yer almaktadır. İsrail’i

50,9 kg/yıl ile ABD, 50,1 kg/yıl ile Malezya ve 47,3 kg/yıl Peru takip etmektedir. Kişi başına kanatlı eti tüketim ortalaması OECD ülkelerinde 32,0 kg/yıl, Türkiye’de 19,8 kg/yıl ve BRICS ülkelerinde 11,9 kg/yıl iken dünya ortalaması 14,9 kg/yıl olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 8).

Grafik 4. Ünelere göre 2022 yılı kişi başı kanatlı eti tüketimi (kg/yıl)

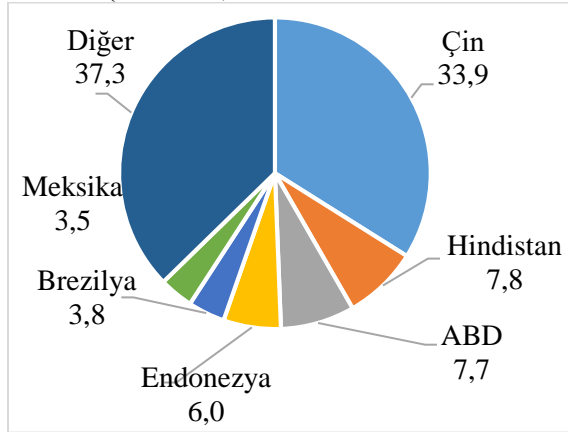
Kaynak: Ek Tablo 8

Dünya Tavuk Yumurtası Durum

Dünya tavuk yumurtası üretimi azaldı

FAO 2022 yılı yumurta verileri yayınlanmamış olup, 2021 yılında dünya tavuk yumurtası üretimi bir önceki yıla göre %0,8 azalarak 86,4 milyon tona düşmüştür. Bu üretimin 29,3 milyon tonunu tek başına yapan Çin, en önemli yumurta üreticisidir. Hindistan 6,7 milyon ton, ABD 6,6 milyon ton ve Endonezya 5,2 milyon ton tavuk yumurtası üretimi ile önde gelen diğer önemli ülkelerdir. 2021 yılında başlıca ülkelerin yumurta üretimindeki payları Grafik 5’de verilmiş olup Çin’in %33,9 ile oldukça büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Türkiye ise %1,4 pay ile dokuzuncu sırada yer almaktadır. 2021 yılında başlıca ülkelerden Çin’de bir önceki yıla göre %1,7, Japonya’da %2,2 ve Türkiye’de %2,5 oranında düşüş olurken, Brezilya’da %1,7 oranında yumurta üretiminde artış gerçekleşmiştir (Ek Tablo 15).

Grafik 5. Dünya yumurta üretiminde önemli ülkeler (2021, %)

Kaynak: Ek Tablo 15

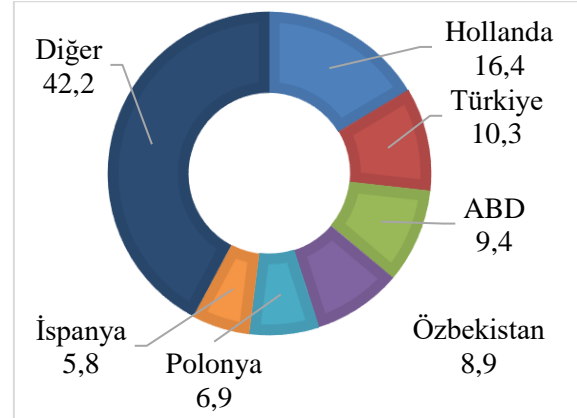
Dünya tavuk yumurtası ihracatı arttı

Dünya tavuk yumurtası ihracatı 2018 yılında 2,4 milyon ton ile rekor düzeye ulaşmıştır. Sonraki yıllarda düşüşler görülse de 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,3 oranında

artarak 2,1 milyon ton olmuştur. Bu ihracatın önemli bir kısmını karşılayan Hollanda 2020 yılında 351 bin ton tavuk yumurtası ihracatı ile lider konumda yer almıştır. Türkiye 221 bin ton yumurta ihracatı ile ikinci sırada ve ABD 201 bin ton ile üçüncü sırada yer almıştır. Özbekistan, Polonya ve İspanya 2021 yılı yumurta ihracatında diğer önemli ülkelerdir. Grafik 6’da yumurta ihracatında önde gelen ülkeler verilmiş olup, 5 ülkenin %53,6’lık paya sahip olduğu görülmektedir (Ek Tablo 16). 2021 yılı ihracat değeri ise %17,8 artarak 4,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracat miktarı bakımından dördüncü sırada olan ABD, değer bakımından ikinci sırada yer almaktadır (Ek Tablo 16).

Dünya yumurta ihracatında başlıca ülkeler arasında ABD ve Özbekistan’ın payı artarken, en büyük ihracatçı Hollanda’nın da dahil olduğu diğer ülkelerin payının azaldığı görülmektedir. 2021 yılında başlıca ülkeler arasında en büyük ihracat artışı bir önceki yıla göre %52,0 ile Özbekistan’da ve %26,4 ile İspanya’da olmuştur. En büyük düşüş ise %25,3 ile Polonya, %15,4 ile Hollanda’da gerçekleşmiştir.

Grafik 6. Dünya yumurta ihracatında önemli ülkeler (2021, %)

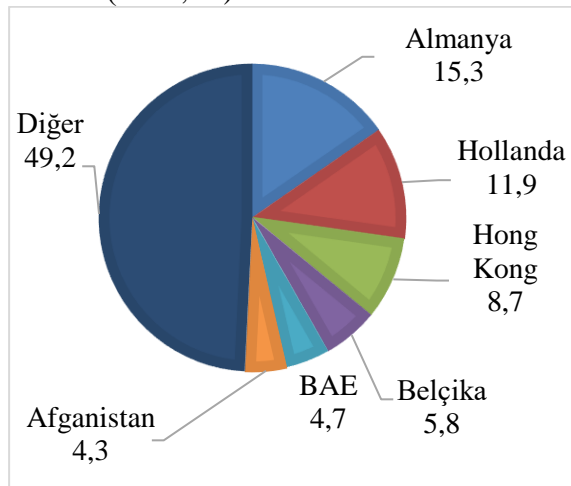

Kaynak: Ek Tablo 16

Dünya tavuk yumurtası ithalatı azaldı

Dünya tavuk yumurtası ithalat miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,8 oranında azalarak 2,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ithalatın 325 bin tonu Almanya, 252 bin tonu Hollanda ve 184 bin tonu Hong Kong tarafından yapılmıştır. Belçika ve Birleşik Arap Emirlikleri diğer önemli ithalatçı ülkeler olup, yumurta ithalatında önemli olan bu ülkelerin payları Grafik 7’de verilmiştir. Almanya %15,3 ile en büyük paya sahipken söz konusu beş ülke %46,4 pay ile toplam ithalatın yaklaşık olarak yarısını karşılamıştır. 2020 yılında yumurta ithalatı bir önceki yıla göre Afganistan’da on kat, Suudi Arabistan’da 4 kat ve Belçika’da %46,2 oranında artmıştır. Irak başta olmak üzere diğer başlıca ülkelerin tamamında azalış olmuştur. Dünya yumurta ithalatında 2009-2018 yılları arasında ikinci sırada yer alan Irak, 2021 yılında on üçüncü sıraya gerilemiştir. Irak’ın ithalata yasak getirmesi bu azalışın en önemli nedenidir (Ek Tablo 18).

Grafik 7. Dünya yumurta ithalatında önemli ülkeler (2021, %)

Kaynak: Ek Tablo 18

Irak’ın kendi yerli üretimini teşvik etmek amacıyla 2019 yılı itibarıyla yumurta ithalatına getirdiği yasak, Irak ithalatı ve dünya yumurta ticaretindeki azalmanın en önemli sebeplerinden biridir. Ayrıca

yumurta ithalat ve ihracatında COVID-19 salgınının yol açtığı kısıtlamaların ve lojistik aksaklıkların azaldığı görülmektedir.

Dünya tavuk yumurtası tüketimi arttı

Yumurthanın düşük maliyeti, yüksek besleyici özelliği ve diğer birçok besinsel faydası nedeniyle tüketiciler tarafından daha çok tercih edilmesine neden olmaktadır. Ayrıca nüfustaki artış talebin artmasında etkili bir faktördür.

IEC’ye göre 2018 yılında kişi başı yumurta tüketiminin dünya ortalaması 161 adettir. En büyük yumurta üreticisi Çin olmasına rağmen, kişi başı tüketimde 368 adet ile Meksika ve 337 adet ile Japonya önde gelen ülkelerdir. Çin’de kişi başı yumurta tüketimi 255 adet ve AB’de ortalama 210 adet olarak açıklanmıştır.

AB’de yumurta tüketimi 2019 yılında 6,3 milyon ton olup, 2020 yılında %1 azalmayla 6,2 milyon tona gerilediği belirtilmektedir (EC, 2021).

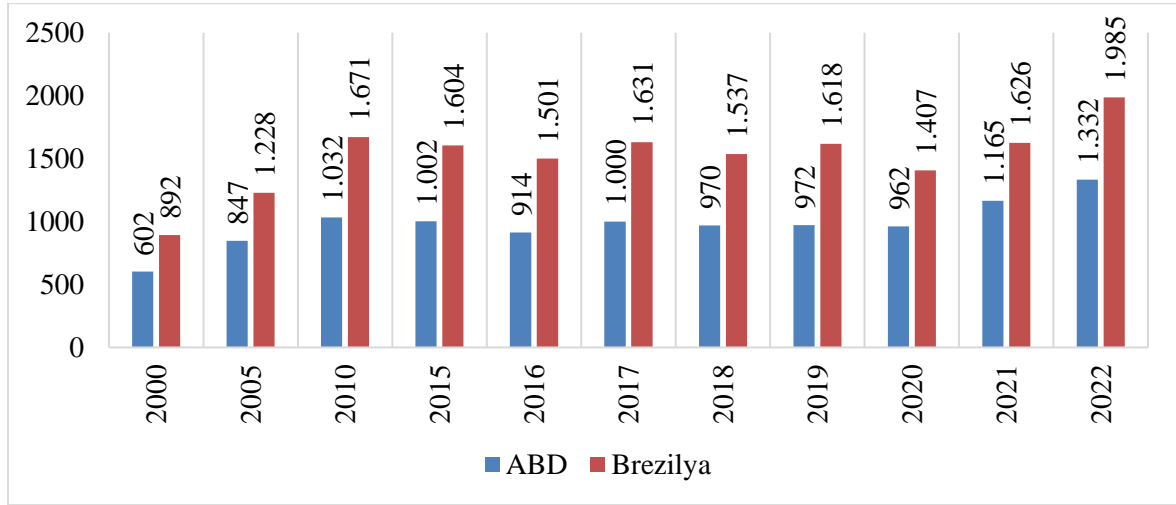
ABD’de son yıllarda yumurta talebi artış göstermektedir. 2022 yılında ABD kişi başı yumurta tüketiminin 275 adet, 2023 yılında 288 adet olduğu tahmin edilmektedir (Anonim, 2023).

Dünya fiyatları arttı

Dünyada COVID-19 salgınının neden olduğu talepteki azalma 2020 yılında uluslararası et fiyatlarının düşmesine neden olsa da 2021 yılında salgının etkisinin azalmasıyla fiyatlar yükselişe geçmiştir. Bununla birlikte ABD ve Brezilya gibi ihracatçı ülkelerde başta yem olmak üzere girdi maliyetlerinin artması uluslararası et fiyatlarının yükselmesinde etkili olmuştur. Dünya tavuk eti üretimi ve ihracatında önde gelen iki ülkenin yıllar itibarıyla ihracat fiyatları Grafik 8’de verilmiş olup, ABD’nin büyük ölçüde fiyat avantajına sahip olduğu

görülmektedir. 2022 yılında 1.332 \$/ton olan ABD ihrac fiyatı bir önceki yıla göre %14,3, 1.985 \$/ton olan Brezilya ihrac fiyatı ise %22,1 artış göstermiştir.

Grafik 8. Dünya tavuk eti ihrac fiyatları (\$/ton)

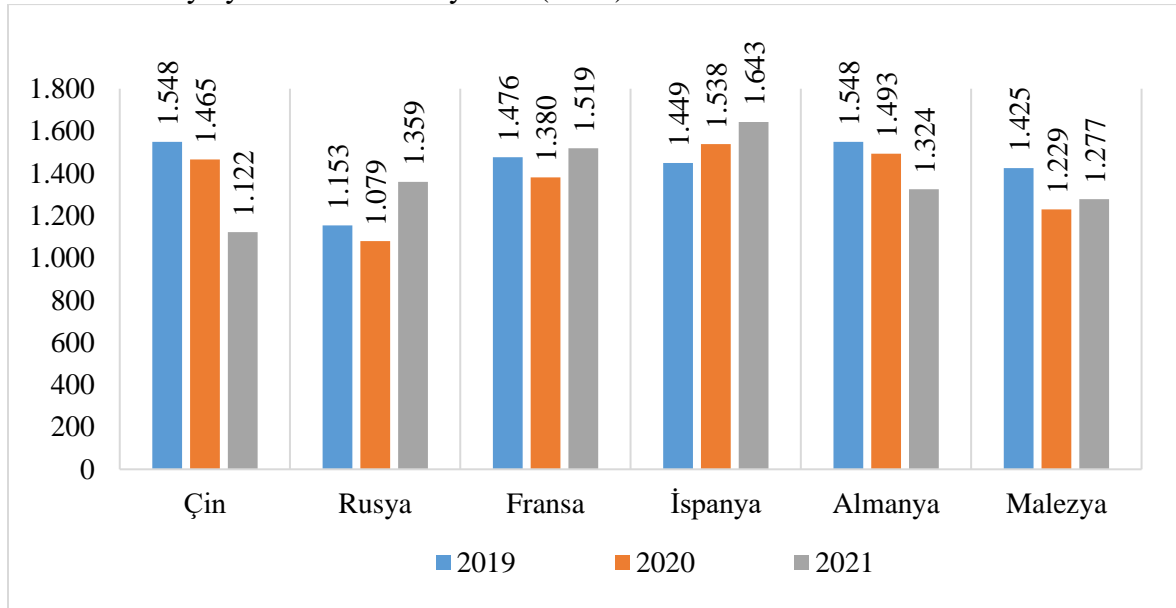

Kaynak: Ek Tablo 20

Dünyada yumurta üretici fiyatlarında avantajlı olan ülkeler Grafik 9'da verilmiş olup ülkelerin üretici fiyatlarının genel olarak 2019 ve 2020 yılında düştüğü görülmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri COVID-19 salgının etkisi ile meydana gelen arz fazlalığıdır. FAO verilerine göre en düşük üretici fiyatlarına sahip bu ülkelerin yumurta ihracatında önde

gelen ülkeler olduğunu söylemek mümkündür. Yumurta üretici fiyatı 2021 yılında, Çin'de %23,4 azalış ile 1.122 \$/ton, Almanya'da %11,3 azalış ile 1.324 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. En fazla artış %47,7 oranında 1,195 \$/ton ile Ukrayna'da olurken, onu %25,9 oranıyla 1,359 \$/ton ile Rusya takip etmektedir (Ek Tablo 22).

Grafik 9. Dünya yumurta üretici fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 22

DÜNYADA TAHMİN

Dünya Tavuk Eti Tahmin

Dünya tavuk eti üretiminin artması beklenmektedir

Çevre duyarlılığı, sağlıklı beslenme, ekonomik nedenler ve karbon ayak izi gibi farkındalıkların artması kanatlı sektöründeki üretim artışını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Dünya’da et üretiminin 41 milyon ton artarak 2032 yılında tahmini 382 milyon tona kadar yükselmesi öngörülmektedir. Büyümenin çoğunun Asya’da gerçekleşmesi ve buna 20 milyon ton ile kümes hayvanı üretiminin öncülük etmesi beklenmektedir. Yem üretimi fazla olan ülkelerde Brezilya, ABD gibi kümes hayvanı üretiminin artması beklenmektedir. Hindistan, Türkiye ve Endonezya’da kümes hayvanı sektörü tarım sektörünün en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olmaya devam edecektir. (USDA, 2023a).

Dünya tavuk eti üretiminin 2023 yılında %1,4 oranında artarak 103,5 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Dünya tavuk eti üretiminde lider olan ABD’de de talebin artması nedeniyle 2023 yılında %1,9’luk bir üretim artışı beklenmektedir. İkinci sırada yer alan Brezilya’da %2,8 artış ile 2023 yılında 14,8 bin ton tavuk eti üretileceği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 11).

Rusya-Ukrayna krizi nedeniyle Ukrayna’da %6,2’lik bir azalış yaşanmış ancak bunun devam etmeyerek %1,6 oranında artış olacağı öngörülmektedir. Dünyanın önde gelen ihracatçısı olan Brezilya’nın, küresel talebi doldurmak için üretimi önemli ölçüde artırması beklenmektedir. Benzer şekilde, bölgesel talebin artması nedeniyle Türkiye tavuk eti üretiminin artacağı tahmin edilmektedir.

Güçlü iç talebin etkisiyle AB tavuk eti üretiminin 2023 yılında artması bekleniyor.

2024 yılında Polonya’nın AB’nin en büyük tavuk üreticisi olması bekleniyor ve üretimin %20’den fazlasını yapması beklenmektedir (USDA, 2023b)

Dünya tavuk eti ihracatının artması beklenmektedir

USDA verilerine göre dünya tavuk eti ihracatının 2023 yılında %2 oranında artarak 13,8 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dünyanın önde gelen ihracatçısı olan Brezilya’nın ürün çeşitliliği, geniş pazar olanakları ve rekabetçi fiyatlar ile tavuk eti ihracatının üçte birinden fazlasını karşılaması beklenmektedir. Brezilya’nın önceki yıllarda olduğu gibi 2023 yılı dünya tavuk eti ihracatında liderliğini koruyacağı, ABD’nin ise ihracat miktarını %1,3 oranında arttırarak yine ikinci sırada yer alacağı öngörülmektedir.

2023 yılında tavuk eti ihracatında önde gelen ülkeler arasında en fazla artış %3,6 ile Türkiye, %7,4 ile Ukrayna’da görüleceği tahmin edilmektedir. En büyük azalışın ise %3,2 ile Çin ve %9,8 ile Birleşik Krallık’ta gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Brezilya tavuk etinin daha uygun fiyatlı olması AB’li üreticileri özellikle Asya ve diğer bölgelerde dezavantajlı duruma sokması beklenmektedir. Kuş gribi ile ilgili yasakların devam etmesi halinde AB ihracatının 2023’te de azalacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2023c).

ABD’de artan üretime paralel olarak yem fiyatlarında beklenen bir miktar düşüş ihracatta ılımlı bir artışı destekleyecektir. ABD ihracatının büyük bir kısmının

Meksika'ya yapılması beklenmektedir. (USDA, 2023a).

Dünya tavuk eti ithalatının artması beklenmektedir

USDA verilerine göre 2023 yılında tavuk eti ithalatının %0,2 oranında artarak 11,1 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Bir önceki yıl olduğu gibi 2023 yılında ithalatın %9,6'sı Japonya'ya, %8,7'si Meksika'ya ve %8,1'i Birleşik Krallığa yapılacağı tahmin edilmektedir. Bu üç ülkenin ihracatın %26,5'ini gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Japonya, Angola, Küba ve Tayvan ithalatında düşüş beklenirken Meksika, AB ve Çin'de artış olacağı tahmin edilmektedir (Ek Tablo 12).

Dünya tavuk eti tüketiminin artması beklenmektedir

Tüketicilerin sığır ve domuz etinden daha sağlıklı ve çevresel açıdan daha sürdürülebilir bir ürün olarak görmeleri nedeniyle kümes hayvanı etine olan talebin istikrarlı bir şekilde artması beklenmektedir. Bununla birlikte orta ve düşük gelirli ülkelerde diğer et türlerinden daha uygun fiyatlı olması, kanatlı eti talebinin artmasına katkıda bulunacak olan önemli bir unsurdur. Yüksek gelirli ülkelerde ise kişi başına hayvansal protein tüketiminin önümüzdeki on yılda yavaş yavaş (+0,7 g/kişi/gün veya %2) artacağı tahmin edilmektedir (OECD, 2023a).

USDA verilerine göre 2023 yılında dünya kanatlı eti tüketimindeki beklenen artış oranı %1,3'tür. En fazla artışın %8,2 ile Irak'ta olması beklenirken, en fazla düşüşün %8,5 ile Mısır'da olması beklenmektedir (Ek Tablo 14).

Dünya Tavuk Yumurtası Tahmin

Dünya tavuk yumurtası üretiminin artması beklenmektedir

TEPGE hesaplamalarına göre normal koşullar altında; dünya tavuk yumurtası üretiminde 2022 ve 2023 yıllarında %3,0'lük bir artış beklenmektedir. Yapılan hesaplamalara göre 2022 yılında tahmini yumurta üretim miktarı yaklaşık 89 milyon ton iken 2023 yılında 95-98 milyon ton arasında değişmekle birlikte yaklaşık 92 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Avrupa Komisyonu verilerine göre, 2022 yılında AB-27 yumurta üretiminde %1,4 artış olacağı tahmin edilmektedir. 2022 yılının başından bu yana kuş gribi ve üretim maliyetlerinin artması nedeniyle Birleşik Krallık'ta yumurta tavuğu varlığında keskin bir düşüş yaşanacağı tahmin edilmektedir. Diğer AB ülkelerinde de üretim maliyetlerindeki artış nedeniyle yumurta tavuğu sayısında azalış beklenmektedir. Ayrıca Ukrayna-Rusya savaşı nedeniyle Ukrayna'da yumurta üretiminin azalacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2022a).

Dünya tavuk yumurtası dış ticaretin artması beklenmektedir

TEPGE hesaplamalarına göre normal koşullar altında; 2022 yılı dünya tavuk yumurtası ihracatında %6'lık bir azalma beklense de 2,5 milyon tona kadar çıkabileceği tahmin edilmektedir. İthalatının ise 2,4 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Normal koşulların bulunmadığı son yıllarda dünya çapında etki yaratan COVID-19 salgını etkileri azalmış olsa da yaşanan işçilik maliyet artışları, yem maliyetleri ve kuş gribi etkisi kanatlı sektörünü etkilemeye devam etmektedir.

2022 yılında Ukrayna'daki savaş, AB ülkelerine gerçekleştirilen yumurta ve yumurta ürünleri ihracatını durma noktasına

getirdiğinden, Ukrayna yumurta ihracatının büyük ölçüde azalacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2022a).

Dünyada yüksek dereceli patojenik kuş gribi (HPAI) salgınından kümes hayvancılığı kapsamında en fazla etkileneni yumurta sektörü olmaya devam etmektedir (USDA, 2023).

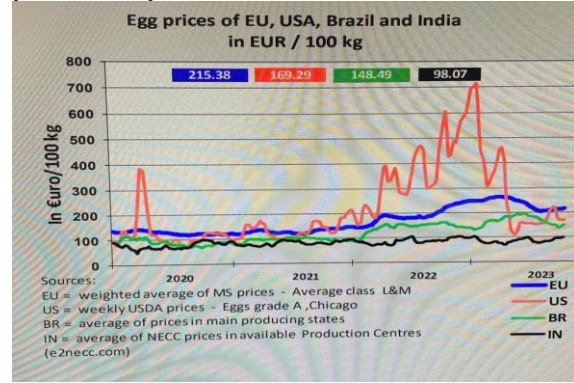
Bu durum tahminlerde belirsizlik ortamının devam etmesine neden olmaktadır.

Fiyatların artması beklenmektedir

Dünyada 2022 yılında yem başta olmak üzere artan benzin, elektrik, iş gücü maliyetleri ve artan kuş gribinin etkisi nedeniyle 2022 yılında özellikle ABD’de fiyatlar aşağı yukarı yönlü fazlaca değişkenlik göstermiştir. Artan fiyatların 2023 yılında daha istikrarlı olması ve bu şekilde devam etmesi beklenmektedir.

Grafik 10’da AB, ABD ve Brezilya yumurta fiyatları verilmiş olup, 2022 yılında özellikle ABD’de fiyatların yüksek başladığı görülmektedir. 2023 yılında AB, ABD, Brezilya ve Hindistan’da daha istikrarlı olduğu görülmektedir.

Grafik 10. AB¹, ABD, Brezilya ve Hindistan yumurta fiyatları

Kaynak: EC, 2023. ¹/Birleşik Krallık dahil değildir.

TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye'de Kümes Hayvancılığı Durum

Türkiye'deki kümes hayvanları tesislerinde iyi bir organizasyon yapısı ile entegre üretim yapılmaktadır. Entegrasyon modeli genellikle damızlık sürülerini, kuluçkahaneleri, broiler sürülerini, yem silolarını, kesimhaneleri, işleme ile temizleme sistemlerini ve pazarlamayı kapsamaktadır. Türkiye'de 2020 yılı itibarıyla 71 kuluçkahane, 375 işletmeye ait 2.403 adet damızlık kümesi, 7.905 işletmeye ait 13.018 etlik tavuk kümesi ve 2.752 işletmeye ait 4.975 yumurtacı tavuk kümesi bulunmaktadır (Ek Tablo 26). Bununla birlikte 2020 yılında Türkiye'de 91 adet organik üretim yapan işletme bulunmaktadır. Organik olarak yetiştirilen 1,1 milyon adet kanatlı hayvan ve üretilen 183 milyon adet yumurta ile 50 ton tavuk eti kayda geçmiştir (Ek Tablo 27).

Türkiye'de 2022 yılında kümes hayvanlarının sayısı 367 milyon adet olup, bunun en büyük bölümünü %98,5 ile tavuk oluşturmaktadır. Hindi %1,0, kaz %0,4 ve ördek ile Beç tavuğu %0,1 paya sahip olan diğer kümes hayvanlarıdır (Tablo 2).

Türkiye'de Tavuk Eti Durum

Türkiye'de et tavuğu sayısı azaldı

2022 yılında et tavuğu sayısı bir önceki yıla göre %7,1 oranında azalarak 251 milyon adet seviyesine gerilemiştir. 2022 yılında kümes hayvanlarının %68,5'ini et tavuğu oluşturmaktadır (Ek Tablo 22). Et tavuğu varlığı bölgeler bazında incelendiğinde, 2022 yılında Doğu Marmara ve Ege Bölgesi'nin toplamda %56,3 paya sahip olduğu görülmektedir. Doğu Marmara 78,4 milyon adet et tavuğu sayısı bakımından lider konumdayken, Ege Bölgesi'nde 63,1

Türkiye'de 2022 yılında 674 bin tonluk kanatlı eti ihracatı yapılmış olup, bunun %98,6'sı tavuk etidir. Kanatlı eti ihracatının %1,1'ini hindi eti ve %0,3'ünü Beç tavuğu oluşturmaktadır (Ek Tablo 30).

TÜİK istatistiklerinde sadece tavuk yumurtası üretim miktarı verisi bulunmakta olup, 2022 yılı üretimi 19,8 milyar adettir. Kuluçkaya basılan yumurtanın %89,7'si etlik piliç civciv üretimi, %9,9'u yumurtacı tavuk civcivi üretimi ve %0,4'ü hindi civcivi üretimi içindir. Türkiye'de 2022 yılında kabuklu yumurta ihracatı 222 bin ton olup, bunun %99,9'ini tavuk yumurtası oluşturmaktadır. Ayrıca 325 ton kabuksuz yumurta ve sarısı ihraç edilmiştir.

Türkiye'de kanatlı hayvan grubuna çeşitli hayvan türleri girmekle beraber, ağırlıklı olarak eti ve yumurtası için tavuk yetiştirilmesi nedeniyle bu raporda tavuk eti ve tavuk yumurtası detaylı olarak ele alınmıştır.

milyon adet ve Batı Marmara'da 40,8 milyon adet et tavuğu bulunmaktadır. Bölgeler arasında et tavuğu sayısı bakımından bir önceki yıla göre oransal olarak en büyük artış 2022 yılında %26 ile Güneydoğu Anadolu ve %10,6 ile Orta Anadolu'da gerçekleşmiştir. Bölgeler arasında oransal olarak en büyük azalış ise %15,5 ile Doğu Marmara ve %12,8 ile Doğu Karadeniz'de gerçekleşmiştir (Ek Tablo 28).

Tablo 2. Türkiye’de 2022 yılı kümes hayvanı sayıları (bin adet)

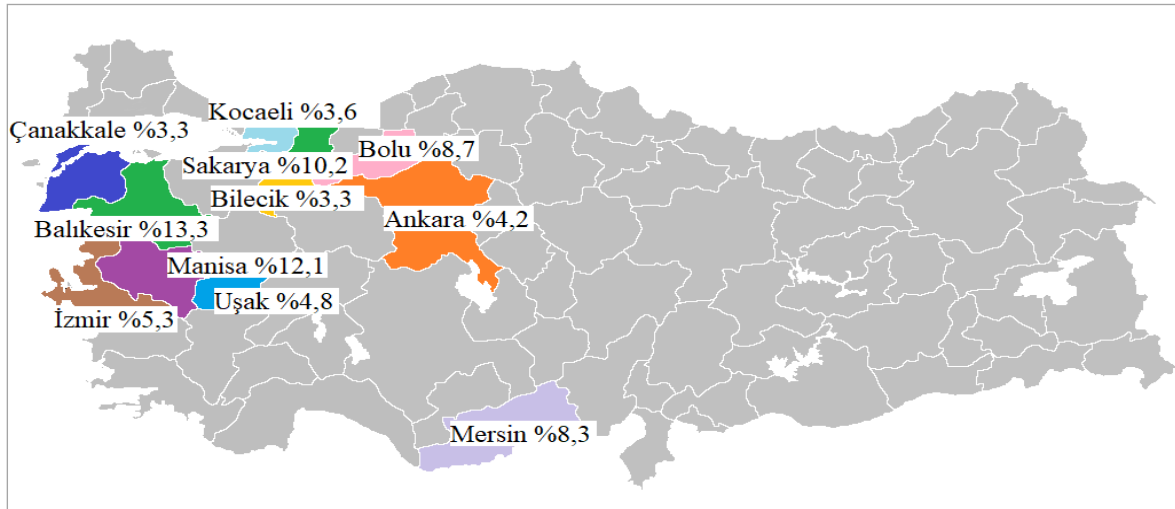
Hayvan Türleri	Miktar (bin adet)	Pay (%)
Kümes hayvanları	366.585	100,0
Tavuk	361.096	98,5
Et tavuğu	251.290	68,5
Yumurta tavuğu	109.806	30,0
Hindi	3.670	1,0
Kaz	1.386	0,4
Ördek ve Beç tavuğu	433	0,1

Kaynak: Ek Tablo 23

2022 yılında Türkiye et tavuğu sayısı bakımından ilk sırada yer alan Balıkesir, 33,5 milyon adet ile %13,3'lük paya sahip olmuştur. Manisa 30,4 milyon adet, Sakarya 25,6 milyon adet, Bolu ise 21,9 milyon adet et tavuğu varlığı ile diğer önemli iller arasında yer almaktadırlar (Ek Tablo 30).

Et tavuğu sayısı bakımından 2022 yılında önde gelen ilk on il Grafik 11’de verilmiştir. Bu iller toplam et tavuğu sayısının %76,5’ini oluşturmaktadır. Başlıca iller arasında bir önceki yıla göre en büyük artış %23,9 ile Çanakkale’de ve en büyük azalış %36,1 ile Bolu’da gerçekleşmiştir.

Harita 1. Türkiye et tavuğu sayısı bakımından başlıca iller (2022)

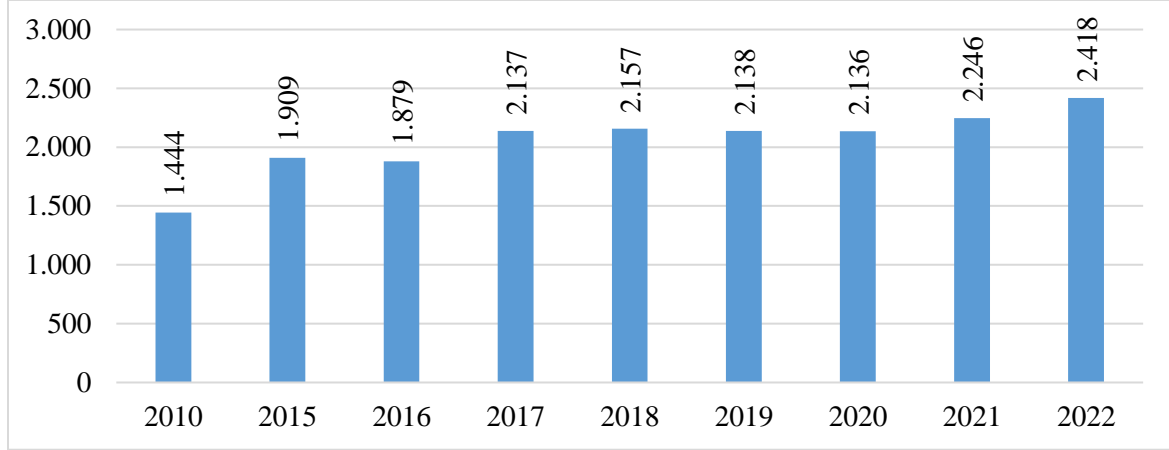
Kaynak: Ek Tablo 30

Türkiye’de tavuk eti üretimi arttı

Türkiye’de 2022 yılında 1,25 milyar adet kesilen tavuk sayısı ve 2,4 milyon ton tavuk eti üretimi ile rekor düzeye ulaşılmıştır. Kesilen tavuk sayısı bir önceki yıla göre %8,4 artarken tavuk eti üretimi %7,7 artış göstermiştir (Grafik 11). Türkiye kanatlı sektörü, son 15 yılda ortalama %6-10 oranında artan tavuk eti üretimi ile yıllar itibarıyla büyümüştür. Ancak 2018 yılından bu yana döviz kurunda meydana gelen artış, yüksek yem fiyatları, kesimhane

kapasitelerinin yetersizliği, son dönemde yaşanan kuraklık ve COVID-19 salgını nedeniyle durağanlaştığı görülmektedir. Döviz kurunda meydana gelen yükseliş başta yem hammaddeleri olmak üzere ithal girdilerin fiyatlarının artmasına yol açmış ve buna ek olarak kuraklık nedeniyle yurt içinde yem hammadde üretimi sınırlanmıştır. Ayrıca Türkiye, dünyadaki ithal damızlık materyallerin arz eksikliğinden olumsuz etkilenmektedir.

Grafik 11. Türkiye tavuk eti üretimi (bin ton)

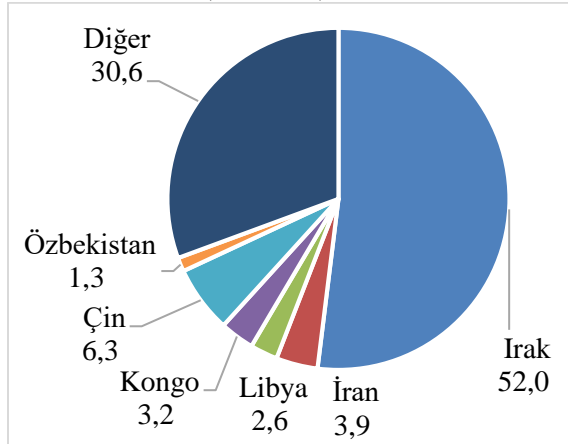

Kaynak: Ek Tablo 24

Türkiye tavuk eti ihracatı arttı

Kanatlı sektöründe ihracatçı olan Türkiye’de 2022 yılında 728 bin ton ile rekor seviyesine ulaşan tavuk eti ihracatı bir önceki yıla göre %24,8 oranında artmıştır.

Grafik 12. Türkiye tavuk eti ihracatında önemli ülkeler (2022, %)

Kaynak: Ek Tablo 37

Türkiye tavuk eti ihracatında önemli olan ülkeler Grafik 12’de verilmiş olup, 2022 yılında ihracatın yaklaşık olarak yarısından fazlasının Irak’a yapıldığı görülmektedir. 2009 yılından beri tavuk eti ihracatında liderliği koruyan Irak’a 2022 yılında 378 bin ton, İran’a 76 bin ton ve Libya’ya 28,7 bin ton tavuk eti ihracatı yapılmıştır. Libya, Kongo ve Çin tavuk eti ihracatında diğer önemli ülkelerdir (Ek Tablo 37).

Tavuk eti ihracatında ilk sırada yer alan Irak’ın payı 2020 yılında %53 iken 2021 yılında %46’ya düşmüş, 2022 yılında tekrar %52 seviyelerine yükselmiştir. Daha önce ihracat miktarı ciddi oranda düşen Çin 2021 yılında 24 bin ton ihracat ile beşinci sırada yer almış, 2022 yılında bu rakam 46 bine çıkarak ikinci sıraya yükselmiştir. Çin ile benzer şekilde yükselişte olan İran ise daha önceki yıllarda tavuk eti ihracatında önemli bir yer tutmazken 2021 yılında ikinci, 2022 yılında üçüncü sırada yer almıştır. Söz konusu bu iki ülkenin yanı sıra Kongo, Libya ve Gürcistan 2022 yılında tavuk eti ihracatında en fazla artışın görüldüğü ülkeler olmuştur. İhracatta en büyük azalış ise son beş yıldır ilk üç ülke arasında yer alan Hong Kong’da gerçekleşmiştir. Hong Kong tavuk eti ihracatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %87,1 azalışla 6 bin 540 tona düşmüş, bu düşüş 2022 yılında da bin 113 tona kadar devam etmiştir (Ek Tablo 37). Çin’in Hong Kong tavuk eti ihracatına sınırlama getirmesinden dolayı Türkiye’nin Hong Kong’a olan ihracatı büyük ölçüde azalmıştır.

BESD-BİR verilerine göre 2021 yılında Türkiye’nin yaklaşık olarak 44 bin ton tavuk ayağı ihracatı bulunmaktadır. Tavuk ayağı

ihracatının büyük kısmı Çin, Tayland ve Hong Kong'a yapılmaktadır.

Türkiye'de tavuk eti ihracat değeri 2022 yılında bir önceki yıla göre %30,7 oranında artarak 1,07 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 38). Bu durum uluslararası pazarda tavuk eti talebinin artması ve ihraç fiyatlarının yükselmesinden kaynaklanmaktadır. USDA verilerine göre 2022 yılında Türkiye dünya tavuk eti ihracatında 4. sırada yer almıştır. Ayrıca Türkiye'de 2015 yılında üretilen tavuk etinin %14'ü ihraç edilirken 2022 yılında %27,5'i ihraç edilmiştir.

Tavuk eti ihracatı bakımından büyük ölçüde Irak pazarına bağlı olan Türkiye'nin ihracatın devamlılığı için ihracat pazarının çeşitlendirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır.

Türkiye tavuk eti ithalatı

Türkiye kanatlı hayvancılık sektörü tavuk eti üretimi bakımından kendine yeterli ve ihracatçı bir ülke konumundadır. Ancak damızlık materyal bakımından dışa bağımlı durumda olan Türkiye'de, etlik piliç damızlıkların tamamı ithal edilmektedir. Bununla birlikte yurtdışından 5 adet etçi saf hat getirilerek melezleme çalışmaları başlamış olup, Anadolu-T adı verilen ilk yerli etçi hat elde edilmiştir.

Türkiye tavuk eti tüketimi arttı

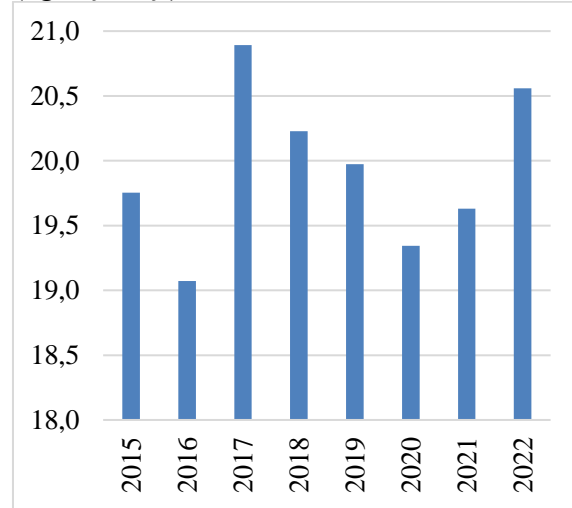
Türkiye'de tavuk etinin ucuz protein kaynağı olması, hazırlanmasının kolaylığı, çok çeşitli yemeklerde kullanılabilmesi ve fiyatının kırmızı ete kıyasla ucuz olması tavuk etinin tercih edilmesinin en önemli nedenlerindedir.

Türkiye'de 2020 ve 2021 yıllarında tavuk eti tüketiminin en yüksek olduğu ilkbahar ve yaz dönemimde sokağa çıkma yasakları ve hareket kısıtlamaları gibi COVID-19

önlemleri tavuk eti tüketiminin düşmesine neden olmuştur. 2021 yılının ikinci yarısından itibaren. COVID-19 kısıtlamalarının kaldırılması ile tavuk eti tüketimi artışa geçmiştir. Ancak yetersiz üretim, artan ihracat ve fiyatların yüksek seyretmesi tüketimdeki artışın sınırlı olmasına yol açmıştır (USDA, 2023d).

Tavuk eti tüketimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %4,6 oranında artarak 1,7 milyon ton olmuştur (Tablo 3).

Grafik 13. Türkiye tavuk eti tüketimi (kg/kişi başı)

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları

Türkiye'de kişi başı tavuk eti tüketimi Grafik 13'de verilmiş olup, yıllar itibarıyla ortalama 20 kg civarında seyrettiği görülmektedir. Kişi başı tavuk eti tüketimi 2022 yılında %4,7 oranında artarak 20,6 kg olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye tavuk eti arz ve kullanım miktarı Tablo 3'de verilmiş olup son yıllarda durağanlaştığı görülmektedir. 2022 yılında bir önceki yıla göre %3 oranında artarak 2,4 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 3. Türkiye tavuk eti arzı ve kullanımını (bin ton)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹
ARZ							
Üretim	2.137	2.157	2.138	2.136	2.246	2.313	2.245
İthalat ^{2,3}	53	51	44	44	41	43	5
Top. Arz	2.190	2.208	2.182	2.181	2.287	2.356	2.250
KULLANIM							
Tüketim ⁴	1.742	1.710	1.704	1.662	1.704	1.720	1800
İhracat ²	448	498	478	519	583	636	450
Top. Kull.	2.190	2.208	2.182	2.181	2.287	2.356	2.250

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları. ¹Tahmin, ²Genel Ticaret Sistemi verileridir. ³Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen tavuk eti sevkiyatlarının TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir. ⁴TEPGE Hesaplamaları

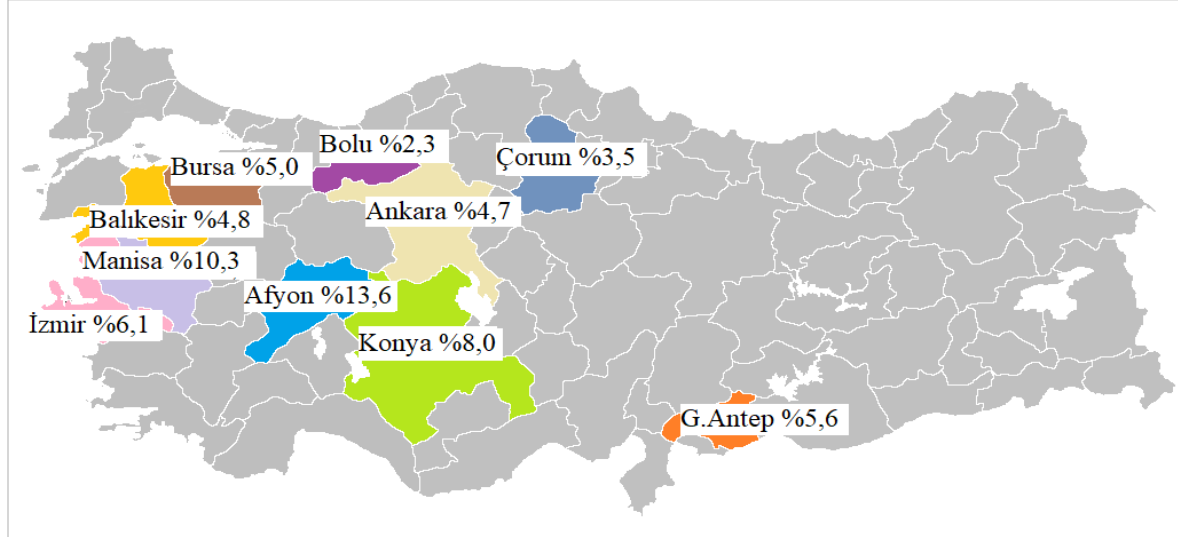
Türkiye Tavuk Yumurtası Durum

Türkiye’de yumurta tavuğu sayısı azaldı

Yumurta tavuğu sayısı 2008 yılından itibaren artış trendini sürdürerek 2018 yılında 110 milyon adet ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Son üç yıldır durağanlaşan ve kümes hayvanlarının

%29,9’ünü oluşturan yumurta tavuğu sayısı 2022 yılında bir önceki yıla göre %9,3 oranında azalarak 110 milyon adet olmuştur (Ek Tablo 23). Irak’ın yumurta ihracatına uyguladığı ambargo yumurta tavuğu sayısının azalma etkenlerindedir.

Harita 2. Türkiye yumurta tavuğu sayısı bakımından başlıca iller (2022)

Kaynak: Ek Tablo 31

2022 yılında yumurta tavuğu sayısının %59,7’si Türkiye’nin üç bölgesinde toplanmıştır. Yumurta tavuğu sayısı bakımından lider olan Ege Bölgesi 37,3 milyon adet ile Türkiye’nin yaklaşık üçte birini karşılamaktadır. Batı Anadolu 15,5

milyon adet yumurta tavuğu varlığı ile ikinci olurken, Doğu Marmara 12,8 milyon adet yumurta tavuğu varlığı ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2022 yılında en fazla düşüşün Doğu Marmara başta olmak üzere Batı

Marmara ve Akdeniz Bölgeleri'nde olduğu görülmektedir (Ek Tablo 29).

İller bazında incelendiğinde; 2022 yılında Afyonkarahisar 14,9 milyon ton yumurta tavuğu varlığı ve %13,6 pay ile lider olmuştur. Manisa 11,3 milyon adet, Konya 8,8 milyon adet ve Bursa 5,5 milyon adet yumurta tavuğu varlığı ile diğer önemli illerdir (Ek Tablo 31). Yumurta tavuğu sayısı bakımından önde gelen ilk on il Grafik 15'de verilmiş olup 2022 yılında bu illerin toplam yumurta tavuğu sayısının %63,8'ini oluşturduğu görülmektedir.

Başlıca iller arasında 2022 yılı tavuk sayısında en büyük artış %33 ile Sakarya, %11 ile Karaman ve %10 ile Mardin'de gerçekleşmiştir. En büyük azalış ise %38,2 ile Bursa ve %34,7 ile Kütahya'da olmuştur (Ek Tablo 31).

Türkiye yumurta üretim miktarı arttı

Türkiye'de mevcut kapasite ile büyüme eğiliminde olan sektör, 2019 yılında maksimum üretim seviyesine ulaşmış ancak son 2 yıldır düşüş eğilimindeyken 2022 yılında tekrar artış göstermiştir. Türkiye'de tavuk yumurtası üretim miktarı bir önceki yıla göre %2,6 oranında artarak 2022 yılında 1,2 milyon tona (19,8 milyar adet) yükselmiştir (Ek Tablo 24).

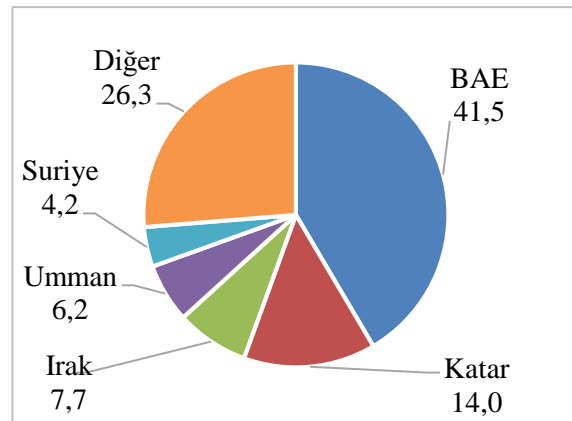
Türkiye tavuk yumurtası ihracatı azaldı

Türkiye'de ihracatı yapılan kabuklu yumurtanın neredeyse tamamını tavuk yumurtası oluşturmaktadır. Bu yumurtaların %86,9'unu sofralık (taze) yumurtalar oluştururken %17,4'ünü kuluçkalık ve damızlık yumurtalar oluşturmaktadır (Ek Tablo 41).

Türkiye'de 2018 yılında 365 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşan tavuk yumurtası ihracat miktarı, Grafik 15'de görüldüğü gibi 2020-2022 yıllarında önemli ölçüde

azalmıştır. Bu azalışta Irak ile yaşanan ihracat kayıpları etkili olurken farklı ülkelere yapılan ihracatlar artsa da azalışın önüne geçilememiştir. 2022 yılında bir önceki yıla göre %3,8 azalan yumurta ihracatı 213 bin tona gerilemiştir. 2022 yılında yumurta ihracatı yapılan ülke sıralamasının büyük ölçüde değiştiği görülmekte olup, ihracatın yaklaşık dörtte birinin yapıldığı Birleşik Arap Emirlikleri 92 bin ton ihracat ile liderliğe devam etmektedir. Katar 31 bin ton ile ikinci sırada, Irak 17 bin ton ile üçüncü sırada yer alırken Umman ve Suriye diğer önde gelen ülkeler olmuştur. Yumurta ihracatında önemli olan bu beş ülkenin ihracattaki payları Grafik 14'da verilmiş olup toplamda %73,7 paya sahip oldukları görülmektedir. Başlıca ülkeler arasında en büyük artış 35 bin ton ile BAE'de ve yaklaşık 7 bin ton ile Irak'ta olmuştur. Bahreyn yaklaşık 7 bin tonluk ihracat artışı ile sıralaması yükselen ülkeler arasında yer almıştır. En büyük azalış ise 26 bin ton ile Suriye ve yine 26 bin ton ile Kuveyt'te gerçekleşmiştir.

Grafik 14. Türkiye yumurta ihracatında önemli ülkeler (2022, %)

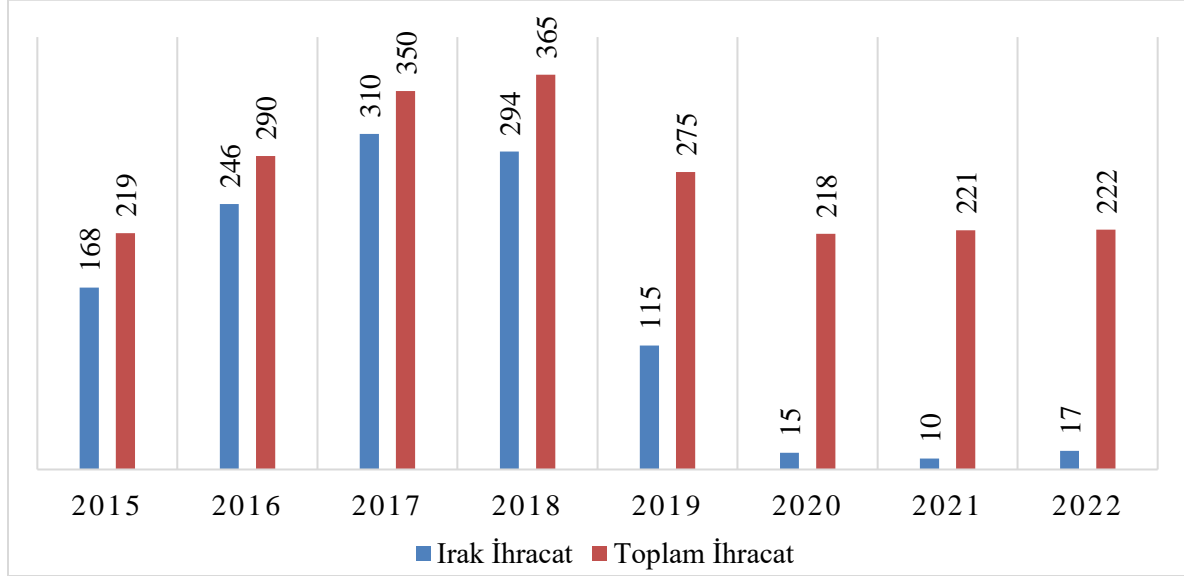
Kaynak: Ek Tablo 39

Türkiye yumurta ihracatında Irak'ın payı 2017 yılında %88,6 ile en yüksek seviyesine çıkarken 2021 yılında %7,7'ye kadar düşmüştür. Irak'a yumurta ihracatı 2022 yılında 2017 yılına göre %94,5 oranında

azalarak bitme noktasına gelmiştir. 2019 yılına kadar 10 yıllık bir süreçte yumurta ihracatının %70'den fazlasının yapıldığı ülke olan Irak, 2021 yılında yedinci sıraya

gerilemiş, 2022 yılında artışla tekrar üçüncü sıraya çıkmıştır. Bu düşüşün en önemli nedeni Irak'ın yerli üretimi arttırmak amacıyla yumurta ithalatını yasaklamasıdır.

Grafik 15. Türkiye tavuk yumurtası ihracatı (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 36

Türkiye'de tavuk yumurtası ihracat değeri 2018 yılında 434 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2019 ve 2020 yılında düşüş gösteren ihracat değeri 2021 yılında tekrar yükselme eğilimi göstermiştir. 2022 yılında bir önceki yıla göre %4,9 oranında artarak 393 milyon dolar olmuştur (Ek Tablo 36). Türkiye tavuk yumurtası bakımından kendine yeterli ve ihracatçı bir ülke konumunda olup, 2018 yılında üretilen yumurtanın %29,7'si ihraç edilirken son dört yılda bu oran azalış göstermiştir. 2022 yılında üretilen yumurtanın ise %17,9'u ihraç edilmiştir.

Türkiye yumurta ithalat miktarı arttı

Damızlık yumurta açısından dışa bağımlı olan Türkiye'de yumurta ithalatının tamamı kuluçkalık/damızlık yumurtalardan oluşmaktadır. 2022 yılında ithal edilen kuluçkalık/damızlık yumurta miktarı %46,5 oranında artarak 1.334 ton olarak gerçekleşmiştir. Yumurta ithalatının gerçekleştirildiği en önemli ülke Birleşik

Krallık olup, 2022 yılı yumurta ithalatının %74,7'si bu ülkeden yapılmıştır. ABD ise %8,8'lik pay ile ikinci sıraya yükselmiştir (Ek Tablo 43).

Türkiye, kuluçkalık yumurtaları çoğunlukla Birleşik Krallık, ABD ve Kanada'dan, günlük civcivleri ise Almanya, Birleşik Krallık ve ABD'den ithal etmektedir. Bu ithalatlar, iç pazarın sürdürülebilirliği için büyük önem taşımaktadır (USDA, 2023d).

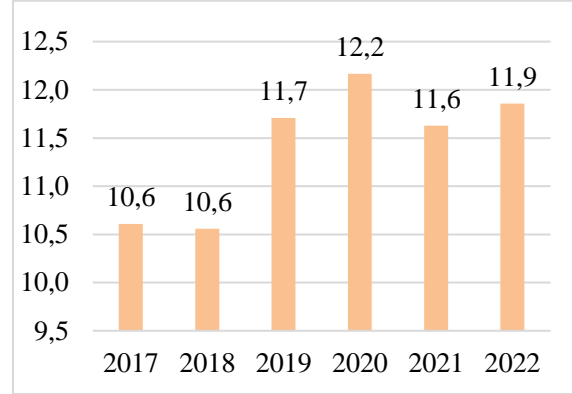
Türkiye yumurta tüketimi azaldı

Türkiye'de iç talebi karşılayacak kadar yumurta üretilmekte ve yumurta tüketimi yalnızca yerli üretimden karşılanmaktadır.

Türkiye'de 2021 yılı yumurta tüketimi bir önceki yıla göre %3 azalarak 988 bin ton olmuştur (Tablo 4). Kişi başına yumurta tüketimi ise bir önceki yıla göre %4,6 oranında azalarak 191 adede düşmüştür (Grafik 16). Bu düşüşte yumurta fiyatlarındaki artışın etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4 incelendiğinde son 3 yıldır azalma eğiliminde olan yumurta arz ve kullanımının 2019 yılında en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir. 2022 yılında Türkiye’de yumurta arz ve kullanım miktarı bir önceki yıla göre %2,6 oranında artarak 1,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4).

Grafik 16. Türkiye kişi başı yumurta tüketimi (kg/yıl)

Kaynak: TEPGE Hesaplamaları

Tablo 4. Türkiye tavuk yumurtası arzı ve kullanımı (bin ton)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹
ARZ							
Üretim	1.205	1.228	1.244	1.237	1.206	1.238	1.254
İthalat	2	2	2	2	3	3	3
Toplam Arz	1.207	1.230	1.246	1.239	1.209	1.222	1.257
KULLANIM							
Tüketim ²	857	865	971	1.021	988	1.019	1.057
İhracat	350	365	275	218	221	222	200
Toplam Kullanım	1.207	1.234	1.246	1.239	1.209	1.241	1.257

Kaynak: TÜİK, 2023 (İthalat/ihracat GTİP: 040721; Tavuk Yumurtaları (taze)) 1/Tahmin 2/TEPGE Hesaplamaları

Türkiye’de Maliyet ve Fiyatlar

Türkiye’de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %68,0 ile yem gideri oluşturmaktadır. Üretim maliyetlerinin %15,9’u ise civciv gideri olup diğer giderler Tablo 5’de görülmektedir.

Kanatlı hayvancılıkta kullanılan yem hammaddelerinin başında mısır ve soya gelmektedir. Bu hammaddelerin büyük bir bölümünün ithalat yolu ile karşılanması yem giderlerini yükseltmektedir

Tablo 5. Broiler üretim maliyet kalemleri tablosu (42 gün)

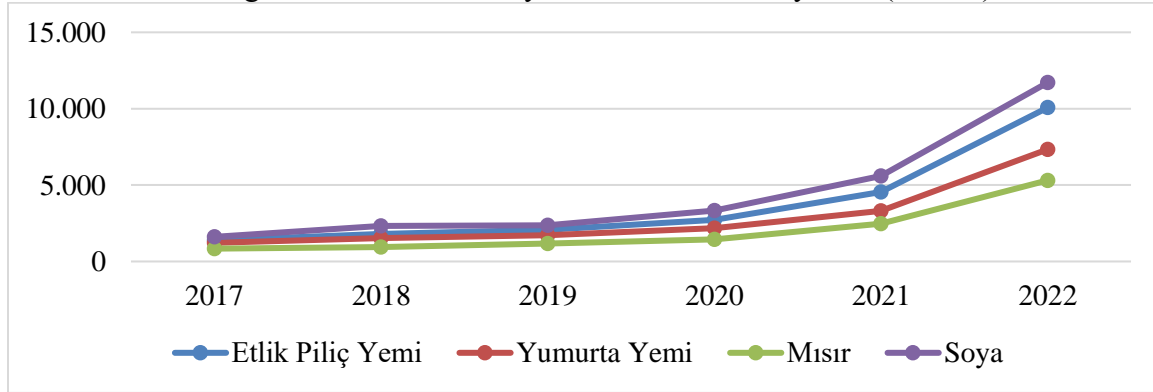
Maliyet Kalemleri	%
Yem	68,00
Civciv	15,87
Enerji	11,74
İş gücü+bakım/onarım+amortisman	2,94
Genel idari giderler	0,56
Sağlık+dezenfeksiyon	0,39
Yakalama/yükleme	0,50
Toplam	100,00

Kaynak: BESD-BİR, 2022

2021 yılında kullanılan kanatlı yemi miktarı bir önceki yıla göre %3,9 artarak 10,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Üretilen kanatlı yemin %57,0'ını etlik piliç yemi, %33,1'ini yumurta yemi ve %9,9'unu diğer kanatlı yemleri oluşturmaktadır (TÜRKİYEM-BİR, 2023). Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Türkiye'de mısır üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %3,8 oranında artarak 6,8 milyon ton, mısır ithalatı ise bir önceki yıla göre %0,9 artarak 2,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Soya fasulyesi üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %17,4 artarak 182 bin ton olmuştur. İthal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,5 milyon ton olup, bir önceki yıla göre %18,0 azalış göstermiştir. 2022 yılında mısır ihtiyacının %25,3'ü, soyanın ise %93,2'si ithalat yolu ile karşılanmıştır (Ek Tablo 48). Bu durum üretim maliyetini yükseltmekte ve dış

ticarete rekabet şansını azaltmaktadır. Türkiye'de yem ve hammadde fiyatlarının yıllar itibariyle değişimi Grafik 17'da verilmiş olup, fiyatların genel itibarıyla artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Karma yem fiyatları yem hammadde fiyatlarına bağlı olarak yükseldiğinden benzer bir artış eğilimi bulunmaktadır. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği verilerine göre, 2022 yılında bir önceki yıla göre mısırın ton fiyatı %115,4 artarak 5,31 TL ve soyanın ton fiyatı %109,3 artarak 11,71 TL olarak gerçekleşmiştir. Etlik piliç yeminin ton fiyatı %121,9 artarak 10.074 TL ve yumurta yeminin ton fiyatı %121,6 artarak 7.338 TL'ye yükselmiştir. Yem hammaddesi bakımından dışa bağımlı olduğundan döviz kurlarında meydana gelen artış 2021 ve 2022 yıllarında yem fiyatlarını büyük ölçüde etkilemiştir.

Grafik 17. Yıllara göre ortalama kanatlı yem ve hammadde fiyatları (TL/ton)

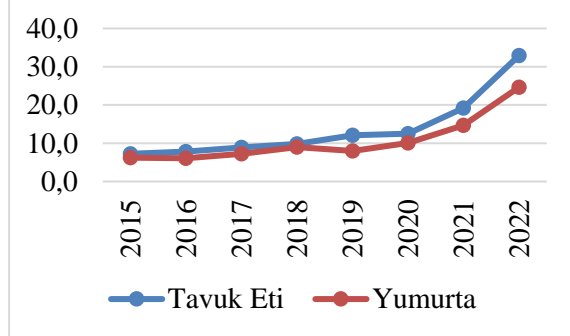
Kaynak: Ek Tablo 45

2022 yılında tavuk eti üretici fiyatı bir önceki yıla göre %95,1 oranında artarak 26,2 TL/kg'a, tüketici fiyatı ise 2022 yılı için ilk dört ay ortalaması bir önceki yıla göre %71,5 oranında artarak 32,9 TL/kg'a yükselmiştir. 2022 yılında tavuk yumurtası üretici fiyatı bir önceki yıla göre %100 artarak 1,00 TL/adet (16 TL/kg), tüketici fiyatı ise yine ilk dört ay için %67,4 oranında artarak 1,54 TL/adet (24,6 TL/kg) olarak gerçekleşmiştir

(Ek Tablo 46,47). 2022 yılında hem tavuk eti hem de yumurta fiyatlarında önemli bir artış olmuştur. Döviz kurunda meydana gelen yükseliş ve buna bağlı olarak artan yem hammadde fiyatları olmuştur. Bununla birlikte konteyner maliyetleri, navlun ücretleri ve iç talebin artması fiyatların yükselmesinde etkili olmuştur. Son zamanlarda Rusya ve Orta Doğu'nun artan talebi ithal damızlık fiyatlarının önemli

ölçüde yükselmesine yol açmıştır. Bu durum Türkiye'deki üreticilerin maliyetlerinin artmasına yol açmaktadır (USDA, 2023d).

Grafik 18. Türkiye'de tüketici fiyatları (TL/kg)¹

Kaynak: Ek Tablo 47 ¹/16 yumurta=1 kg 2022 yılı ilk 4 ay fiyatları alınmıştır.

Tavuk eti/yem paritesi Tablo 6'da verilmiş olup 2022 yılında 1 kg tavuk eti ile 2,60 kg etlik piliç yemi, 2,24 kg soya ve 4,94 kg mısır alınabilmektedir.

2022 yılında tavuk eti/etlik piliç yemi paritesi bir önceki yıla göre %12,16, tavuk eti/soya paritesi %6,67 ve tavuk eti/mısır paritesi %9,19 oranında azalış göstermiştir.

Tablo 6. Tavuk eti¹/yem paritesi (TL/kg)

Parite	2018	2019	2020	2021	2022
Tavuk eti (TL/kg) ¹	6,27	7,88	8,30	13,44	26,22
Etlik piliç yemi (TL/kg)	1,79	2,08	2,72	4,54	10,07
Full fat. soya (TL/kg)	2,32	2,38	3,32	5,60	11,71
Mısır (TL/kg)	0,95	1,17	1,45	2,47	5,31
1 kg tavuk eti ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk eti/ etlik piliç yemi	3,50	3,79	3,05	2,96	2,60
Tavuk eti/ soya	2,70	3,31	2,50	2,40	2,24
Tavuk eti/ mısır	6,60	6,74	5,72	5,44	4,94

Kaynak: Ek Tablo 45,46 ¹/Tavuk eti üretici fiyatı alınmıştır.

Tavuk yumurtası/yem paritesi Tablo 7'de verilmiş olup 2022 yılında paritelerin azaldığı görülmektedir. 2022 yılında 1 koli tavuk yumurtası ile 4,09 kg yumurta yemi, 2,56 kg soya ve 5,65 kg mısır

alınabilmektedir. 2021 yılında tavuk yumurtası/yumurta yemi paritesi bir önceki yıla göre %10,4, tavuk yumurtası/soya paritesi %4,8 ve tavuk yumurtası/mısır paritesi %7,5 oranında azalış göstermiştir.

Tablo 7. Tavuk yumurtası¹/yem paritesi (TL/kg)

Parite	2018	2019	2020	2021	2022
Tavuk yumurtası (TL/30 adet) ¹	10,50	10,98	11,37	15,09	30,0
Yumurta yemi (TL/kg)	1,54	1,72	2,19	3,31	7,34
Full fat. soya (TL/kg)	2,32	2,38	3,32	5,60	11,71
Mısır (TL/kg)	0,95	1,17	1,45	2,47	5,31
30 adet (1 koli) yumurta ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk yumurtası/ yumurtacı yemi	6,82	6,38	5,20	4,56	4,09
Tavuk yumurtası/ soya	4,53	4,61	3,42	2,69	2,56
Tavuk yumurtası/ mısır	11,05	9,38	7,84	6,11	5,65

Kaynak: Ek Tablo 45, 46 ¹/30 adet (1 koli) tavuk yumurtası üretici fiyatı alınmıştır.

Hem tavuk eti hem de yumurta paritelerindeki azalmanın en önemli nedeni döviz kuruna bağlı olarak artan yem

fiyatlarıdır. Ayrıca yem fiyatlarındaki bu artışa rağmen özellikle yumurta üretici fiyatındaki artışın sınırlı kalması paritelerin düşüşünde etkili olmuştur.

TÜRKİYE'DE TAHMİN

Türkiye Tavuk Eti Tahmin

Tavuk eti üretiminin azalması beklenmektedir

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de yem maliyetleri başta olmak üzere işçilik ücretlerindeki artış ve enerji maliyetlerinin artmasının 2023 yılında üretimi sınırlandıracağı tahmin edilmektedir. Yılın ilk dönemlerinde görülen kuş gribi vakaları yine kanatlı sektörünü etkilemiştir

USDA raporunda da 2023 yılında tavuk eti üretiminin, özellikle yüksek maliyetler nedeniyle %7 azalarak 2,25 milyon tona düşeceği tahmin edilmektedir. (USDA, 2023d).

TEPGE hesaplamalarına göre; 2023 yılı Türkiye tavuk eti üretimi ilk sekiz ay 1,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Üretim son aylarda da sıkıntısız devam etmesi düşünüldüğünde 2023 yılı üretiminin 2,3 ile 2,4 milyon ton arasında olacağı tahmin edilmektedir ve USDA tahminlerini destekler niteliktedir.

Tavuk eti ihracatının azalması beklenmektedir

USDA Türkiye raporuna göre; 2023 yılı ihracat rakamlarının %15 artarak 989 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. 2023 yılı ilk sekiz aylık dönemde gerçekleşen ihracat 251 bin tondur ve yılsonunda 450-455 bin ton aralığında gerçekleşmesi beklenmektedir. Yeni girilen Çin pazarına ihracatın arttığı söylenebilir. Ancak Ortadoğu'da yaşanan belirsizlik, 2023 yılının ilk aylarında

görölmeye başlanılan kuş gribi vakaları ithalatçı ülkelerin kısıtlamaya gitmesine ve sektörün olumsuz etkilenmesine neden olmuştur (USDA, 2023d).

Tavuk eti tüketiminin artması beklenmektedir

USDA verilerine göre tavuk eti tüketiminin 2023 yılında %7,7 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Tavuk eti fiyatlarında artış yaşanmasına karşın tüketicinin daha kolay ulaşabildiği protein kaynağı olması ve ihracatta yaşanan düşüş iç piyasayı pozitif yönde etkilemiştir.

TEPGE hesaplamalarına göre ise 2023 yılında tavuk eti tüketiminin aynı oranda artarak 1,8-1,9 milyon ton aralığında olacağı tahmin edilmektedir.

OECD verilerine göre Türkiye'de kişi başı kanatlı eti tüketiminin 2023 yılında %1,6 oranında artması beklenmekte olup 20,13 kg/kişi olarak tahmin edilmiştir (OECD, 2023)

Türkiye Tavuk Yumurtası Tahmin

Yumurta üretiminin artması beklenmektedir

TEPGE hesaplamalarına göre; 2023 yılı Türkiye tavuk yumurtası üretiminde %2,7 oranında bir artış beklenmektedir. Bu artışla yumurta üretiminin 20 milyar adet (1 milyon 254 bin ton) olacağı tahmin edilmektedir.

Yumurta ihracatının azalması beklenmektedir

TEPGE hesaplamalara göre; 2023 yılında taze (sofralık) tavuk yumurtası ihracatı ilk sekiz ayda 125 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılı için %9,9 oranında düşüşle 200 bin ton olması beklenmektedir.

Yumurta tüketiminin artması beklenmektedir

Tavuk yumurtası tüketiminin 2023 yılında %3,7 oranında artarak 1,1 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Türkiye tavuk yumurtası tüketiminin yıllar itibarıyla artış eğiliminde olması ve nüfusun artması bu tahmini destekler niteliktedir. Türkiye’de ucuz protein kaynağı olarak çok fazla tercih edilen yumurtanın fiyatında meydana gelen dalgalanmalar tüketimi etkilemektedir. Bu doğrultuda 2023 yılında yumurta fiyatlarının artmaya ve ihracatın azalmaya devam etmesi durumunda oluşabilecek arz fazlasının yumurta fiyatlarındaki artış oranını yavaşlatması beklenmektedir.

Türkiye’de fiyat tahmini

Türkiye’de fiyatların oluşmasında yem fiyatları büyük rol oynamaktadır. Yem hammaddelerinin büyük bir bölümü ithalat yolu ile karşılandığından döviz kuru artışları yem fiyatlarının belirlenmesinde en önemli faktördür. Üretici fiyatlarında 2023 yılı ilk sekiz ayda artış görülmüş bir önceki yıla göre tavuk eti üretici fiyatı %55,1 oranında artarak 40,7 TL/kg olurken, yumurta üretici fiyatı %78 oranında artarak 1,78 TL/adet olmuştur (Ek Tablo 46).

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Dünya kanatlı hayvan sayısı (bin baş)

Yıl	Tavuk	Ördek	Kaz ve Beç Tavuğu	Hindi	Toplam
2000	13.908.104	923.459	249.912	268.019	15.349.494
2005	16.708.477	1.074.304	326.342	269.748	18.378.871
2010	19.709.127	1.186.465	390.781	283.977	21.570.350
2016	22.222.752	1.117.444	351.149	300.549	23.991.894
2017	24.493.426	1.147.708	364.377	299.577	26.305.088
2018	24.878.993	1.112.243	364.034	296.796	26.652.066
2019	25.368.219	1.107.787	362.657	296.075	27.134.738
2020	25.562.869	1.109.054	361.294	296.001	27.329.218
2021	25.856.087	1.099.332	363.132	293.187	27.611.738

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 15.09.2023

Ek Tablo 2. Dünya kanatlı eti üretimi (bin ton)

Yıl	Tavuk eti	Ördek	Kaz ve Beç Tavuğu	Hindi	Toplam
2000	58.698	2.872	1.903	5.141	68.614
2005	70.675	3.332	2.084	5.262	81.353
2010	87.270	4.046	2.449	5.527	99.293
2015	104.730	4.435	2.697	5.698	117.560
2016	107.435	4.469	2.783	6.025	120.713
2017	111.583	4.426	2.793	5.884	124.686
2018	114.613	4.661	2.945	6.037	128.256
2019	117.533	6.073	4.156	6.020	133.782
2020	120.461	6.160	4.359	6.029	137.009
2021	121.588	6.202	4.378	5.792	137.960

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 15.09.2023

Ek Tablo 3. Dünya yumurta üretimi (bin ton)

Yıl	Tavuk yumurtası	Diğer yumurtalar	Toplam
2000	51.133	4.038	55.170
2005	56.679	4.546	61.224
2010	64.217	5.284	69.501
2015	72.133	5.977	78.110
2016	74.182	6.109	80.290
2017	78.924	5.829	84.753
2018	80.410	5.826	86.236
2019	84.201	5.955	90.156
2020	87.074	6.265	93.340
2021	86.388	6.175	92.563

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 15.09.2023 (Tavuk yumurtası: Egg in Shell, Diğer yumurtalar: Eggs, other bird, in Shell)

Ek Tablo 4. Dünya kanatlı eti ihracatı (bin ton/milyon dolar)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İhracat Miktarı (bin ton)										
Tavuk Eti	6.888	8.102	11.654	12.821	13.328	13.894	14.339	14.643	14.508	14.887
Ördek Eti	107	102	151	214	262	352	256	195	145	176
Kaz ve Beç Tavuğu	48	46	33	52	56	50	57	54	39	43
Hindi Eti	903	931	913	942	1.002	962	935	928	871	890
Toplam	7.946	9.182	12.751	14.024	14.645	15.241	15.579	15.741	15.560	15.996
İhracat Değeri (milyon dolar)										
Tavuk Eti	6.391	10.431	18.372	20.075	19.672	21.526	22.512	22.649	21.135	25.214
Ördek Eti	200	240	385	697	787	1.008	905	678	513	699
Kaz ve Beç Tavuğu	105	143	154	215	255	261	314	250	167	246
Hindi Eti	1.315	1.683	2.098	2.509	2.405	2.245	2.320	2.411	2.039	2.396
Toplam	8.011	12.497	21.009	23.496	23.120	25.040	26.052	25.988	23.854	28.555

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 18.09.2023

Ek Tablo 5. Dünya kanatlı eti ithalatı (bin ton/milyon dolar)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İthalat Miktarı (bin ton)										
Tavuk Eti	5.915	7.439	10.497	11.164	11.727	12.056	12.544	12.915	13.472	14.478
Ördek Eti	165	115	153	181	191	178	181	178	145	177
Kaz ve Beç Tavuğu	50	28	37	48	61	50	50	49	41	44
Hindi Eti	775	887	845	949	1.032	939	914	915	869	888
Toplam	6.904	8.468	11.533	12.342	13.010	13.224	13.689	14.057	14.527	15.587
İthalat Değeri (milyon dolar)										
Tavuk Eti	6.037	9.949	18.195	19.199	18.667	19.993	21.307	21.677	21.690	25.032
Ördek Eti	278	289	409	642	651	668	746	628	521	693
Kaz ve Beç Tavuğu	114	109	181	181	238	224	250	192	151	24
Hindi Eti	1.086	1.563	2.194	2.666	2.512	2.277	2.369	2.490	2.103	2.444
Toplam	7.515	11.911	20.980	22.688	22.069	23.162	24.671	24.986	24.466	28.193

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 18.09.2023

Ek Tablo 6. Dünya yumurta ihracatı (bin ton/milyon dolar)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İhracat Miktarı (bin ton)										
Tavuk Yumurtası	945	1.111	1.826	2.049	1.990	2.208	2.358	2.194	2.088	2.137
Likit Yumurtalar	144	194	273	285	296	361	358	374	354	387
Diğer Yumurtalar	11	51	54	134	118	165	201	254	405	255
Kurutulmuş Yumurtalar	29	48	56	77	70	70	72	77	71	75
İhracat Değeri (milyon dolar)										
Tavuk Yumurtası	957	1.390	3.222	3.588	3.144	3.569	3.863	3.519	3.479	4.100
Likit Yumurtalar	183	284	534	572	576	732	787	720	690	758
Diğer Yumurtalar	44	105	158	363	319	426	460	457	502	534
Kurutulmuş Yumurtalar	84	167	271	353	307	316	369	340	310	350

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 18.09.2023 (Tavuk yumurtası: Egg in Shell, Diğer yumurtalar: Eggs, other bird, in Shell).

Ek Tablo 7. Dünya yumurta ithalatı (bin ton/milyon dolar)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İthalat Miktarı (bin ton)										
Tavuk Yumurtası	885	1.093	1.676	2.067	2.108	2.199	2.226	2.181	2.158	2.120
Likit Yumurtalar	124	189	270	316	343	374	359	377	374	391
Diğer Yumurtalar	20	18	44	138	121	90	133	103	163	104
Kurutulmuş Yumurtalar	34	54	59	75	68	73	74	74	74	79
İthalat Değeri (milyon dolar)										
Tavuk Yumurtası	945	1.456	3.080	3.656	3.208	3.659	3.979	3.675	3.679	4.218
Likit Yumurtalar	166	285	523	600	607	726	760	689	666	744
Diğer Yumurtalar	67	87	144	421	368	362	400	369	424	437
Kurutulmuş Yumurtalar	92	182	283	330	303	325	385	337	324	364

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 18.09.2023 (Tavuk yumurtası: Egg in Shell, Diğer yumurtalar: Eggs, other bird, in Shell).

Ek Tablo 8. Dünya kişi başı kanatlı eti tüketimi (kg/yıl)

Ülke	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İsrail	63,6	62,6	64,8	68,4	66,2	64,8	64,0	64,4	64,9	65,4	65,9
ABD	47,3	45,5	47,8	48,4	48,9	49,4	50,1	51,0	50,8	50,9	50,9
Malezya	33,5	40,1	47,3	50,2	48,5	48,8	48,7	49,3	49,7	50,1	50,5
Peru	21,0	31,2	38,2	40,3	41,7	44,5	45,3	46,0	46,7	47,3	48,1
Avustralya	34,1	37,6	42,0	44,5	43,3	42,4	43,5	43,8	44,1	44,5	44,8
Brezilya	24,4	39,0	41,0	40,3	40,9	40,1	40,3	40,8	40,8	40,7	40,6
Y. Zelanda	33,8	28,8	33,7	37,3	38,6	39,6	41,1	40,1	40,0	40,1	40,2
Arjantin	21,1	31,5	39,3	38,9	38,3	38,5	37,9	38,1	38,1	38,2	38,2
Şili	25,7	29,0	33,9	35,9	36,0	36,4	36,1	37,1	37,4	37,7	37,9
Kanada	31,7	31,3	32,6	33,2	33,4	34,8	35,3	35,5	35,8	36,1	36,4
G. Afrika	21,0	28,5	33,9	34,0	33,4	34,8	34,2	34,5	34,8	35,1	34,7
S. Arabistan	35,9	39,7	42,9	41,5	34,6	35,2	34,9	34,8	34,8	34,7	34,7
Kolombiya	16,2	21,4	27,1	28,3	29,5	30,7	31,3	31,7	32,3	32,8	33,3
OECD	25,8	26,6	29,0	29,8	30,1	30,7	31,3	31,7	31,8	32,0	32,1
Rusya	17,0	21,8	29,0	28,8	30,4	30,4	30,6	30,8	30,9	31,0	31,2
Meksika	25,2	26,4	28,4	29,1	29,8	30,1	30,5	30,6	30,7	30,8	30,9
B. Krallık	26,1	24,6	26,5	27,6	27,0	28,4	30,1	30,5	30,5	30,5	30,5
İran	15,4	19,8	22,3	22,7	23,1	23,0	23,2	23,5	23,7	23,9	24,1
Ukrayna	12,5	21,2	21,1	20,5	21,1	21,6	22,3	22,7	23,2	23,6	24,1
Türkiye	12,1	16,3	18,2	17,7	19,2	18,6	19,1	19,2	19,5	19,8	24,1
Kore	10,8	13,3	16,9	17,3	17,2	18,0	18,7	18,7	18,8	18,9	20,11
Norveç	11,1	15,3	15,9	16,8	17,2	17,3	17,7	17,8	17,9	18,0	18,1
Japonya	13,2	14,3	15,8	16,3	16,9	17,4	17,7	17,7	17,8	17,8	17,9
Kazakistan	8,8	12,8	14,5	14,7	16,4	17,4	16,5	16,8	17,0	17,3	17,7
Vietnam	4,2	10,9	15,1	13,5	11,9	15,4	16,2	16,5	16,9	17,2	17,6
İsviçre	12,6	14,5	15,7	15,9	15,5	14,7	14,7	14,8	14,8	14,9	15,0
Filipinler	7,2	9,3	12,2	12,5	12,8	13,2	13,5	13,7	14,0	14,3	14,6
Çin	8,9	10,8	11,4	11,9	11,8	12,3	14,0	14,2	14,0	13,8	18,8
BRICS	7,4	9,7	10,7	10,9	10,9	11,2	11,9	12,1	12,0	11,9	11,9
Mısır	7,6	9,2	11,6	11,6	12,2	10,8	11,1	11,2	11,4	11,5	11,5
Endonezya	4,5	5,7	7,0	7,9	7,7	7,5	7,8	7,9	8,1	8,2	9,3
Tayland	10,2	8,3	10,4	8,9	7,9	8,3	7,8	7,9	8,0	8,1	8,7
Pakistan	2,2	3,8	5,1	5,5	5,8	6,2	6,6	6,6	6,7	6,7	7,2
Paraguay	6,5	5,1	5,8	5,5	5,3	5,3	5,4	5,3	5,3	5,3	5,2
Hindistan	1,1	1,6	2,2	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,7	3,2
Nijerya	1,4	1,4	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7
Etiyopya	0,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Dünya	10,9	12,7	13,9	14,1	14,1	14,3	14,7	14,9	14,9	14,9	14,9

Kaynak: OECD, Erişim Tarihi: 18.09.2023

Ek Tablo 9. Dünya tavuk eti arz ve kullanımı (bin ton)

YIL	ARZ				KULLANIM			
	Başlangıç stokları	Üretim	İthalat	Toplam arz	Yurtiçi Tüketim	İhracat	Bitiş stokları	Toplam kullanım
2000	483	54.547	4.191	59.221	53.841	4.856	524	59.221
2010	461	79.07	7.452	86.983	77.333	9.111	539	86.983
2015	633	91.832	8.794	101.259	89.979	10.564	716	101.259
2016	716	89.403	10.083	100.202	87.662	11.846	700	100.202
2017	700	91.028	10.001	101.729	88.832	12.145	752	101.729
2018	752	92.655	9.965	103.372	90.158	12.482	732	103.372
2019	732	97.319	10.465	108.516	94.667	13.0ca	749	108.516
2020	749	99.808	10.591	111.148	97.313	13.117	718	111.148
2021	718	101.2	10.831	112.749	98.767	13.288	694	112.749
2022	694	102.059	11.106	113.859	99.582	13.526	751	113.859
2023 ¹	751	103.524	11.131	115.406	100.886	13.793	727	115.406

Kaynak: USDA, Erişim Tarihi: 18.09.2023 ¹/Tahmin

Ek Tablo 10. Dünya tavuk eti stokları (bin ton)

Ülke	2000	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹
		Başlangıç stokları									
ABD	364	280	310	381	356	390	386	427	378	321	407
Japonya	79	116	118	137	146	168	159	162	151	150	149
Kanada	23	38	35	44	43	46	54	58	60	60	62
Diğer	17	27	170	154	155	148	133	102	129	163	133
Toplam	483	461	633	716	700	752	732	749	718	694	751
	Bitiş stokları										
ABD	366	352	381	356	390	386	427	378	321	407	397
Japonya	116	109	137	146	168	159	162	151	150	149	145
Kanada	23	37	44	43	46	54	58	60	60	62	65
Diğer	19	41	154	155	148	133	102	129	163	133	120
Toplam	524	539	716	700	752	732	749	718	694	751	727

Kaynak: USDA, Erişim Tarihi: 18.09.2023 ¹/Tahmin

Ek Tablo 11. Ülkelere göre dünya tavuk eti üretimi (bin ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹
Amerika Birleşik Devletleri	13.943	16.104	16.791	18.208	18.510	18.938	19.361	19.941	20.255	20.391	20.992	21.390
Brezilya	5.977	9.297	12.230	13.547	13.523	13.612	13.355	13.690	13.880	14.500	14.465	14.875
Çin	9.380	10.322	12.701	13.561	12.448	11.600	11.700	13.800	14.600	14.700	14.300	14.300
Avrupa Birliği	7.970	8.169	9.202	10.890	10.034	10.331	10.618	10.836	11.030	10.840	10.970	11.050
Rusya	810	1.407	2.750	4.222	4.328	4.680	4.684	4.668	4.680	4.600	4.800	4.875
Meksika	1.936	2.498	2.822	3.175	3.275	3.400	3.485	3.600	3.725	3.815	3.940	4.000
Tayland	1.715	1.552	2.041	2.692	2.813	2.990	3.170	3.300	3.250	3.220	3.300	3.450
Türkiye	662	978	1.444	1.909	1.879	2.137	2.157	2.138	2.136	2.246	2.418	2.250
Japonya	1.299	1.414	1.514	1.599	1.629	1.661	1.685	1.723	1.749	1.775	1.770	1.770
Güney Afrika	968	1.117	1.298	1.390	1.351	1.335	1.407	1.395	1.537	1.570	1.577	1.600
Malezya	650	860	1.108	1.511	1.676	1.598	1.588	1.589	1.629	1.583	1.525	1.545
Kanada	904	1.001	1.051	1.137	1.179	1.237	1.301	1.332	1.305	1.334	1.371	1.415
Avustralya	617	755	934	1.137	1.225	1.220	1.213	1.227	1.271	1.337	1.364	1.400
Ukrayna	152	445	885	1.132	1.136	1.169	1.232	1.383	1.404	1.365	1.280	1.300
Vietnam	296	322	457	701	741	786	840	990	1.146	1.158	1.217	1.280
Güney Kore	392	451	653	878	899	852	915	952	962	935	930	935
Suudi Arabistan	471	524	414	550	600	650	710	800	900	910	910	910
Tayvan	631	555	558	533	565	555	597	632	657	688	675	685
Diğer	5.774	7.527	11.660	13.060	11.592	12.277	12.637	13.323	13.692	14.233	14.255	14.219
Toplam	54.547	65.298	79.070	91.832	89.403	91.028	92.655	97.319	99.808	101.200	102.059	103.524

Kaynak: USDA, Erişim Tarihi: 18.09.2023 ¹Tahmin

Ek Tablo 12. Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracat miktarı (bin ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ²
Brezilya	870	2.739	3.463	4.008	4.061	3.977	3.770	3.939	3.875	4.226	4.447	4.825
Amerika Birleşik Devletleri	2.331	2.419	3.103	2.932	3.086	3.137	3.244	3.259	3.376	3.353	3.316	3.358
Avrupa Birliği	718	691	935	1.186	1.839	1.894	2.004	2.148	2.038	1.839	1.725	1.675
Türkiye	2	24	101	292	265	351	413	402	440	510	579	600
Çin	464	332	379	401	386	436	447	428	388	457	532	515
Ukrayna	0	9	25	159	236	264	318	407	428	458	419	450
Rusya	3	7	7	71	104	125	131	173	216	218	245	250
Birleşik Krallık	0	0	0	0	285	334	370	376	443	357	266	240
Belarus	5	15	38	135	145	150	168	174	190	184	160	165
Kanada	64	102	147	133	134	134	124	124	129	134	112	115
Arjantin	11	92	214	187	158	178	168	235	196	183	194	90
Güney Kore	2	2	16	26	27	6	33	50	56	42	65	63
Avustralya	13	16	19	28	29	37	34	41	36	46	54	60
Güney Afrika	28	11	62	71	75	66	52	52	53	53	56	58
Suudi Arabistan	16	10	10	27	37	36	30	42	33	44	47	52
Şili	10	50	68	93	102	92	111	131	136	133	144	50
Umman	0	7	13	20	14	16	15	15	22	28	35	35
Birleşik Arap Emirlikleri	0	0	9	20	23	30	42	54	40	38	30	30
Ürdün	0	2	21	18	15	8	13	10	10	10	18	20
Malezya	3	1	9	12	12	11	18	18	18	19	19	19
Kazakistan	0	0	1	5	6	3	6	10	9	19	13	10
Guatemala	0	2	7	6	7	7	8	8	7	8	8	8
Japonya	3	1	8	6	6	7	7	7	8	5	4	5
Meksika	2	1	10	5	5	6	4	6	7	7	12	5
Vietnam	0	0	1	9	6	9	26	28	20	9	5	5
Diğer	311	246	445	714	777	831	926	963	943	908	1.021	1.090
Toplam	4.856	6.779	9.111	10.564	11.840	12.145	12.482	13.100	13.117	13.288	13.526	13.793

Kaynak: USDA, Erişim Tarihi; 19.09.2023 (Meat, chicken alınmıştır) ¹İlk 25 ülke alınmıştır. ²Tahmin

Ek Tablo 13. Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalat miktarı (bin ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ²
Japonya	721	748	789	936	973	1.056	1.074	1.076	1.005	1.077	1.101	1.070
Meksika	219	364	549	790	791	804	820	875	842	917	915	975
Birleşik Krallık	0	0	0	0	795	755	774	792	732	689	902	900
Avrupa Birliği	170	609	687	730	793	745	740	770	660	647	704	755
Çin	588	219	286	268	430	311	342	580	999	788	633	725
Suudi Arabistan	277	452	652	870	878	711	629	601	618	615	594	610
Irak	21	139	522	606	563	577	529	494	468	388	485	540
Filipinler	18	32	121	205	244	266	321	366	336	437	498	510
Birleşik Arap Emirlikleri	112	167	195	398	422	380	321	341	270	388	416	418
Küba	38	113	178	224	233	281	280	289	262	353	341	340
Güney Afrika	72	189	240	436	504	508	521	485	434	371	321	330
Angola	49	103	239	221	205	267	317	266	213	264	352	250
Hong Kong	168	222	295	312	344	291	215	293	293	258	226	250
Güney Kore	68	59	106	119	128	132	163	178	170	176	216	245
Kongo (Kinşasa)	15	39	60	83	86	94	122	131	202	235	202	215
Kanada	110	122	173	210	189	174	170	172	188	184	187	190
Tayvan	12	75	110	180	161	158	214	212	252	176	218	190
Kongo (Brazzaville)	21	29	84	99	101	108	114	116	124	147	170	180
Malezya	28	18	39	56	72	67	71	73	70	96	176	180
Kazakistan	3	109	129	161	164	170	150	177	188	177	165	170
Singapur	87	86	110	131	149	126	144	147	163	130	187	170
Vietnam	1	0	30	59	65	68	77	121	181	158	175	165
Gana	12	51	93	130	181	211	222	259	295	363	253	150
Rusya	948	1.240	656	250	220	225	220	224	229	245	150	150
Guatemala	30	57	70	109	123	125	127	132	127	142	139	145
Diğer	403	642	1.039	1.211	1.269	1.391	1.288	1.295	1.270	1.410	1.380	1.308
Toplam	4.191	5.884	7.452	8.794	10.083	10.001	9.965	10.465	10.591	10.831	11.106	11.131

Kaynak: USDA, Erişim Tarihi; 19.09.2023 (Meat, chicken alınmıştır) ¹İlk 25 ülke alınmıştır. ²Tahmin

Ek Tablo 14. Ülkelere göre dünya tavuk eti yurtiçi tüketimi (bin ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ²
Amerika Birleşik Devletleri	11.617	13.611	13.666	15.265	15.510	15.826	16.185	16.702	16.994	17.167	17.673	18.082
Çin	9.504	10.209	12.608	13.428	12.492	11.475	11.595	13.952	15.211	15.031	14.401	14.510
Avrupa Birliği	7.422	8.087	8.954	10.434	8.988	9.182	9.354	9.458	9.652	9.648	9.949	10.130
Brezilya	5.107	6.559	8.768	9.543	9.465	9.638	9.588	9.756	10.010	10.279	10.023	10.051
Meksika	2,153	2.861	3.361	3.960	4.061	4.198	4.301	4.469	4.560	4.725	4.843	4.970
Rusya	1.755	2.640	3.399	4.427	4.449	4.785	4.785	4.712	4.688	4.632	4.700	4.775
Japonya	1.980	2.129	2.302	2.510	2.587	2.688	2.761	2.789	2.757	2.848	2.868	2.839
Birleşik Krallık	0	0	0	0	2.118	2.094	2.154	2.142	2.068	2.173	2.451	2.475
Tayland	1.405	1.389	1.600	1.994	2.048	2.156	2.255	2.389	2.299	2.280	2.310	2.369
Arjantin	901	959	1.498	1.899	1.969	1.978	1.911	1.941	2.025	2.116	2.154	2.245
Kolombiya	641	796	1.141	1.529	1.613	1.699	1.781	1.871	1.779	1.869	1.970	2.030
Filipinler	786	964	1.159	1.481	1.531	1.609	1.701	1.816	1.641	1.780	1.935	1.985
Türkiye	660	954	1.343	1.617	1.614	1.786	1.744	1.736	1.696	1.736	1.839	1.925
Peru	516	656	1.040	1.356	1.444	1.512	1.640	1.818	1.786	1.846	1.882	1.900
Mısır	516	571	870	1.107	1.134	1.525	1.388	1.603	2.102	2.263	2.050	1.875
Güney Afrika	1.012	1.295	1.476	1.755	1.780	1.777	1.876	1.828	1.918	1.888	1.842	1.872
Malezya	675	877	1.138	1.555	1.736	1.654	1.641	1.644	1.681	1.660	1.682	1.706
Kanada	950	1.015	1.078	1.205	1.235	1.274	1.339	1.376	1.362	1.384	1.444	1.487
Suudi Arabistan	732	966	1.056	1.393	1.441	1.325	1.309	1.359	1.485	1.481	1.457	1.468
Vietnam	297	322	486	751	800	845	891	1.083	1.307	1.307	1.387	1.440
Avustralya	604	739	920	1.121	1.208	1.193	1.189	1.193	1.237	1.293	1.313	1.343
Güney Kore	458	508	739	963	990	988	1.040	1.070	1.066	1.064	1.086	1.122
Ukrayna	177	584	1.004	1.030	976	1.014	1.038	1.101	1.079	1.024	934	930
Tayvan	642	629	666	711	722	710	810	842	907	863	893	875
Irak	95	214	611	762	722	750	727	715	699	633	735	795
Diğer	5.387	4.819	6.450	8.183	5.029	5.151	5.155	5.302	5.304	5.777	5.761	5.687
Toplam	53.841	64.353	77.333	89.979	87.662	88.832	90.158	94.667	97.313	98.767	99.582	100.886

Kaynak: USDA, Erişim Tarihi; 19.09.2023 (Meat, chicken alınmıştır) ¹İlk 25 ülke alınmıştır. ²Tahmin

Ek Tablo 15. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası üretimi (bin ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	18.547	20.724	23.483	25.890	26.864	26.565	26.849	28.454	29.825	29.316
Hindistan	2.035	2.568	3.378	4.317	4.561	4.848	5.237	6.291	6.713	6.710
Amerika Birleşik Devletleri	5.017	5.350	5.437	5.757	6.047	6.351	6.518	6.707	6.659	6.644
Endonezya	642	857	1.121	1.373	1.486	4.633	4.688	4.753	5.142	5.156
Brezilya	1.509	1.675	1.948	2.261	2.260	2.883	3.030	3.150	3.261	3.317
Meksika	1.788	2.025	2.381	2.653	2.720	2.771	2.872	2.950	3.016	3.047
Japonya	2.535	2.481	2.515	2.521	2.562	2.601	2.628	2.640	2.633	2.574
Rusya Federasyonu	1.895	2.050	2.261	2.357	2.413	2.484	2.486	2.492	2.492	2.496
Türkiye	844	753	740	1.045	1.131	1.205	1.228	1.244	1.237	1.206
Fransa	988	930	947	970	816	878	994	926	985	0
Kolombiya	386	492	585	729	769	830	876	863	983	1.022
Almanya	901	795	662	801	818	826	846	938	967	977
Pakistan	344	401	556	721	761	803	848	895	946	1.000
Ukrayna	497	748	974	960	855	887	922	954	924	804
İspanya	658	708	812	805	831	851	839	864	913	0
Arjantin	327	389	554	765	802	813	829	830	873	885
Malezya	391	442	587	779	821	845	805	654	774	813
Birleşik Krallık	569	609	658	699	722	752	777	791	774	806
İran	580	759	767	777	810	674	724	869	756	783
Kore Cumhuriyeti	479	515	590	724	716	715	757	735	735	736
Tayland	515	469	613	690	690	695	710	704	713	722
İtalya	686	722	737	707	745	728	736	717	693	0
Polonya	424	536	618	582	589	595	645	657	642	0
Filipinler	243	320	387	445	462	492	534	583	606	661
Kanada	372	399	452	497	532	552	576	592	604	611
Diğer	7.961	8.962	10.454	12.309	12.401	12.649	12.455	12.947	13.211	16.101
Toplam	51.133	56.679	64.217	72.133	74.182	78.924	80.410	84.201	87.074	86.388

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 19.09.2023 ¹İlk 25 ülke alınmıştır

Ek Tablo 16. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat miktarı (bin ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hollanda	296	267	409	426	350	406	453	390	415	351
Türkiye	4	11	132	218	289	348	361	275	218	221
Amerika Birleşik Devletleri	65	74	86	166	150	140	147	178	159	201
Özbekistan	0	0	0	0	0	19	57	132	125	190
Polonya	0	49	153	234	235	265	203	216	198	148
İspanya	48	103	123	90	77	97	108	118	124	124
Almanya	67	96	115	142	156	149	134	136	118	117
Malezya	56	60	89	95	104	116	125	122	114	114
Belçika	76	76	78	60	61	79	135	87	94	93
Çin, anakara	65	80	100	93	98	82	70	71	73	68
Belarus	37	26	33	44	45	42	34	41	37	39
Fransa	44	39	57	44	37	35	30	28	33	35
Rusya Federasyonu	10	6	13	12	15	27	33	34	30	31
Bulgaristan	2	3	10	14	15	15	15	18	23	27
Letonya	2	3	19	15	19	21	18	22	22	23
Brezilya	4	8	14	27	18	16	24	18	13	22
Japonya	0	0	1	2	3	4	6	9	18	22
Birleşik Krallık	10	9	7	12	11	15	18	19	18	22
Çek Cumhuriyeti	4	7	8	15	16	15	16	16	18	20
Kazakistan	0	0	0	3	2	16	26	21	10	19
Portekiz	3	5	9	18	21	17	13	15	18	18
Hindistan	11	59	35	34	26	27	31	29	16	17
Birleşik Arap Emirlikleri	1	1	1	5	6	8	6	6	8	17
Diğer	142	128	335	279	234	250	294	195	185	195
Toplam	945	1.111	1.826	2.049	1.990	2.208	2.358	2.194	2.088	2.137

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 20.09.2023, (Eggs, hen, in Shell) ¹İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 17. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat değeri (milyon dolar)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hollanda	290	331	813	591	553	688	775	705	738	876
Amerika Birleşik Devletleri	109	161	246	504	424	392	439	440	431	555
Türkiye	4	18	156	273	289	376	430	297	256	375
Almanya	70	131	229	264	274	292	300	277	265	279
Polonya	0	46	190	283	237	369	282	283	262	228
İspanya	39	92	163	148	109	150	174	170	200	213
Belçika	58	72	130	169	156	164	188	158	183	189
Malezya	48	53	103	116	106	110	142	144	123	134
Çin, anakara	30	62	127	174	168	113	110	112	105	120
Birleşik Krallık	17	32	51	126	67	85	103	112	125	116
Fransa	59	80	124	100	80	86	82	78	80	93
Brezilya	8	15	73	73	51	53	74	64	42	68
Çek Cumhuriyeti	4	12	22	45	38	42	42	46	47	62
Bulgaristan	2	4	21	33	25	33	34	40	43	61
Japonya	0	0	3	5	8	10	14	20	43	53
Macaristan	10	15	43	41	34	30	34	35	37	51
Belarus	31	18	33	41	37	32	29	37	34	45
Portekiz	3	7	15	33	28	34	25	34	36	42
İrlanda	1	4	4	18	13	14	13	16	19	41
Rusya Federasyonu	6	6	13	13	16	26	34	36	31	40
Letonya	2	3	21	19	20	28	24	27	28	31
Danimarka	16	11	13	11	13	17	20	18	22	30
Hindistan	13	43	39	40	38	40	45	41	24	29
Slovakya	1	7	23	29	21	18	22	21	20	29
Tayland	4	5	12	27	18	17	32	25	21	25
Diğer	131	161	554	412	321	350	397	283	262	314
Toplam	957	1.390	3.222	3.588	3.144	3.569	3.863	3.519	3.479	4.100

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 20.09.2023, (Eggs, hen, in Shell) ¹İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 18. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat miktarı (bin ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Almanya	220	273	482	410	441	413	413	397	382	325
Hollanda	56	88	169	202	190	223	243	266	261	252
Çin	81	85	95	139	150	157	165	194	183	184
Belçika	29	42	61	57	70	77	59	91	133	124
Birleşik Arap Emirlikleri	24	29	15	65	71	85	88	101	101	99
Afganistan	0	1	13	37	40	51	41	8	89	92
Meksika	9	7	7	56	63	57	46	45	44	82
Singapur	40	55	76	76	96	96	107	116	107	81
Rusya Federasyonu	1	7	17	90	88	77	75	95	79	72
Fransa	61	83	54	41	60	68	61	64	57	48
Kazakistan	6	4	9	1	1	2	3	8	11	43
Suriye Arap Cumhuriyeti	0	0	0	25	17	3	1	56	51	35
Irak	11	4	199	228	282	343	327	133	35	34
Katar	6	8	18	31	29	34	35	40	37	33
İtalya	63	14	40	61	41	37	45	34	42	33
Kanada	23	27	25	61	48	39	49	52	27	32
İsviçre	24	28	34	30	28	29	28	28	30	28
Umman	11	14	17	15	16	24	27	31	31	28
Polonya	1	12	19	16	18	15	12	9	11	27
Suudi Arabistan	5	4	2	2	1	4	17	10	54	27
Birleşik Krallık	33	38	36	32	30	20	17	21	30	25
Kore Cumhuriyeti	1	1	1	0	0	3	0	0	0	25
Çek Cumhuriyeti	3	21	23	26	26	21	20	20	18	25
Macaristan	1	15	9	13	13	18	16	18	25	19
Yunanistan	1	4	6	11	10	13	14	16	17	17
Diğer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	885	1093	1676	2067	2108	2199	2226	2181	2158	2120

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 20.09.2023, (Eggs, hen, in Shell) ¹/İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 19. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat değeri (milyon dolar)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Almanya	201	336	835	603	634	665	734	612	631	603
Hollanda	45	96	231	252	234	338	389	396	393	410
Rusya Federasyonu	2	28	94	256	195	174	208	256	237	250
Hong Kong	71	73	128	182	168	174	207	207	212	236
Meksika	20	24	27	181	168	169	173	184	143	230
Irak	9	7	321	337	330	439	433	203	112	177
Belçika	31	42	94	106	113	147	146	145	144	154
Singapur	47	58	103	120	113	109	134	147	136	151
Suudi Arabistan	7	13	9	8	4	25	61	52	139	141
Birleşik Arap Emirlikleri	25	23	31	96	90	101	103	108	113	127
Kore Cumhuriyeti	1	1	2	1	1	8	1	1	1	88
Kanada	35	45	60	156	77	83	102	81	67	83
Fransa	48	65	86	96	79	106	95	86	81	77
Umman	12	16	25	23	33	54	58	64	60	64
Birleşik Krallık	33	62	90	73	47	38	31	37	86	63
İsviçre	24	39	68	55	56	55	58	55	60	62
Türkiye	3	15	12	18	18	23	31	31	33	52
Katar	6	9	30	56	56	57	51	52	50	50
Suriye Arap Cumhuriyeti	0	0	1	34	23	10	6	51	53	50
İtalya	59	21	54	75	45	58	59	46	54	50
Polonya	4	21	44	28	24	21	20	15	17	50
Çek Cumhuriyeti	3	17	37	40	33	38	32	28	28	46
Amerika Birleşik Devletleri	14	16	27	111	35	26	28	30	31	43
Macaristan	4	25	21	31	19	35	27	30	40	37
İspanya	9	14	19	26	31	28	32	28	27	37
Diğer	233	391	631	692	583	681	760	729	731	889
Toplam	945	1.456	3.080	3.656	3.208	3.659	3.979	3.675	3.679	4.218

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 20.09.2023, (Eggs, hen, in Shell) ¹İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 20. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları (\$/ton)

Yıl	ABD	Brezilya
2000	602	892
2005	847	1.228
2010	1.032	1.671
2015	1.002	1.604
2016	914	1.501
2017	1.000	1.631
2018	970	1.537
2019	972	1.618
2020	962	1.407
2021	1.165	1.626
2022	1.332	1.985
2023*	1.261	1.907

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 21.09.2023 (USA: Broiler cuts, export unit value, Brazil: Export unit value for chicken (f.o.b.))

*İlk 8 ay ortalaması alınmıştır.

Ek Tablo 21. Dünya tavuk eti üretici fiyatları (\$/ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	775	1.438	2.484	-	2.009	1.681	1.952	3.346	3.349	3.584
Rusya Federasyonu	1.105	1.970	2.329	1.535	1.408	1.604	1.557	1.638	1.729	2.078
Meksika	1.559	1.646	1.920	1.847	1.599	1.634	1.668	1.705	1.637	1.857
Fransa	1.036	1.489	1.849	1.706	1.686	1.706	1.778	1.730	1.765	1.828
Almanya	-	-	-	1.511	1.449	1.460	1.379	1.256	1.281	1.327
Kazakistan	-	-	-	-	1.039	1.198	1.259	1.214	1.205	1.251
İspanya	799	-	-	1.228	1.143	1.309	1.368	1.178	1.202	1.245
Arjantin	-	-	-	1.516	1.369	1.324	1.232	1.155	1.075	-
Malezya	1.020	1.360	2.204	2.023	2.049	2.011	2.218	1.677	-	-
Birleşik Krallık	1.074	1.318	1.624	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 21.09.2023

Ek Tablo 22. Dünya tavuk yumurtası üretici fiyatları (\$/ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	460	675	1.004	911	986	1.106	1.318	1.548	1.465	1.122
Rusya Federasyonu	621	1.081	1.377	1.222	1.114	1.091	1.111	1.153	1.079	1.359
Fransa	817	879	1.224	1.258	1.220	1.695	1.662	1.476	1.380	1.519
İspanya	1.311	1.495	1.618	1.494	1.282	1.644	1.741	1.449	1.538	1.643
Almanya	1.033	1.316	2.510	1.406	1.278	1.837	1.799	1.548	1.493	1.324
Malezya	790	1.012	1.501	1.494	1.326	1.240	1.404	1.425	1.229	1.277
Polonya	891	1.012	1.158	1.102	932	1.288	1.099	1.083	1.070	1.243
Belarus	758	1.024	1.450	1.239	1.170	1.206	1.166	1.208	1.067	1.239
Ukrayna	610	851	1.027	1.038	753	746	1.019	808	809	1.195
Hollanda	722	685	1.105	1.168	1.027	1.391	1.360	1.190	1.154	1.190
Türkiye	1.138	1.809	2.141	1.759	1.640	1.477	1.268	1.041	872	1.007
Belçika	584	576	1.032	644	512	782	690	654	662	704
Brezilya	987	669	1.027	1.981	2.119	1.268	1.221	1.060	-	-
ABD	630	490	985	2.322	1.077	1.214	1.619	1.171	-	-

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 21.09.2023

Ek Tablo 23. Türkiye kümes hayvan sayıları (bin adet)

Yıl	Et tavuğu	Yumurta tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek	Toplam
2000	193.459	64.709	3.682	1.497	1.104	264.451
2005	257.221	60.276	3.697	1.067	656	322.917
2010	163.985	70.934	2.942	716	397	238.973
2015	213.658	98.597	2.828	851	398	316.332
2016	220.322	108.689	3.183	933	414	333.541
2017	221.245	121.556	3.872	978	492	348.144
2018	229.507	124.055	4.043	1.080	533	359.218
2019	221.842	120.725	4.541	1.157	520	348.785
2020	258.046	121.303	4.798	1.374	560	386.081
2021	270.393	121.001	4.704	1.478	540	398.115
2022	251.290	109.806	3.670	1.386	433	366.585

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023

Ek Tablo 24. Türkiye kesilen tavuk sayısı ile tavuk eti ve tavuk yumurtası üretimi (bin adet/ton)

Yıl	Kesilen tavuk sayısı (bin adet)	Tavuk eti üretimi (ton)	Yumurta üretimi (bin adet)	Yumurta üretimi (ton)*
2000	413.963	643.457	13.508.586	844.287
2005	538.900	936.697	12.052.455	753.278
2010	843.898	1.444.059	11.840.396	740.025
2015	1.118.719	1.909.276	16.727.510	1.045.469
2016	1.101.572	1.879.018	18.097.605	1.131.100
2017	1.228.444	2.136.734	19.281.196	1.205.075
2018	1.228.533	2.156.671	19.643.711	1.227.732
2019	1.207.088	2.138.451	19.898.126	1.243.633
2020	1.200.707	2.136.263	19.788.063	1.236.754
2021	1.243.409	2.245.770	19.297.591	1.206.099
2022	1.347.727	2.417.995	19.808.539	1.238.034

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023 * 16 adet yumurta 1 kg kabul edilmiştir.

Ek Tablo 25. Türkiye’de civciv üretimi için kuluçkaya basılan yumurta sayıları (bin adet)

Yıl	Etlik piliç	Yumurtacı tavuk	Hindi
2015	1.481.944	171.047	7.010
2016	1.450.725	178.261	6.742
2017	1.614.312	183.345	9.096
2018	1.610.186	190.840	8.840
2019	1.630.783	191.474	9.158
2020	1.637.775	171.913	8.040
2021	1.684.939	179.092	7.680
2022	1.756.970	193.464	7.661

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023

Ek Tablo 26. Türkiye kanatlı sektöründeki işletme ve kümes sayıları (adet)

Yıllar		Kuluçkahane	Damızlık	Ticari etlik piliç	Ticari yumurtacı	Toplam
2007	İşletme	81	248	8.919	1.195	10.443
	Kümes	-	1.507	11.263	3.289	16.059
2008	İşletme	81	247	8.948	1.075	10.351
	Kümes	-	1.548	11.543	3.059	16.150
2009	İşletme	90	274	8.827	1.078	10.269
	Kümes	-	1.586	11.350	3.120	16.056
2010	İşletme	79	277	8.908	1.072	10.410
	Kümes	-	1.657	11.623	3.162	16.442
2011	İşletme	79	276	9.164	1.042	10.561
	Kümes	-	1.769	12.227	3.044	17.040
2012	İşletme	78	302	9.403	1.050	10.900
	Kümes	-	1.949	12.852	3.243	18.044
2013	İşletme	80	322	9.444	994	10.840
	Kümes	-	2.086	13.505	3.103	18.694
2014	İşletme	80	341	9.782	1.046	11.328
	Kümes	-	2.237	14.360	3.141	19.738
2015	İşletme	75	354	9.676	1.113	11.296
	Kümes	-	2.390	14.415	3.229	20.034
2016	İşletme	62	357	7.834	1.698	10.017
	Kümes	-	2.351	12.534	3.616	18.501
2017	İşletme	72	374	7.717	2.053	10.280
	Kümes	-	2.304	12.490	4.025	18.819
2018	İşletme	75	367	7.655	2.715	10.879
	Kümes	-	2.388	12.542	5.066	19.996
2019	İşletme	74	338	7.807	2.837	10.992
	Kümes	-	2.439	12.725	5.058	20.222
2020	İşletme	71	375	7.905	2.752	11.167
	Kümes	-	2.403	13.018	4.975	20.396
2021	İşletme	76	384	7.834	2.408	10.702
	Kümes	-	2.456	12.974	4.468	20.117

Kaynak: TOB, Erişim Tarihi; 03.010.2023

Ek Tablo 27. 2020 yılı organik kanatlı hayvan üretim verileri

İller	Çiftçi (işletme) sayısı	Hayvan sayısı (adet)	Et (ton)	Yumurta (adet)
Samsun	2	187.583	1	23.411.665
Sakarya	11	155.600	17	34.450.132
Bolu	8	128.479	-	24.277.081
İzmir	7	126.162	32	28.527.991
Elazığ	2	115.118	-	18.327.800
Manisa	5	103.150	-	26.093.020
Tekirdağ	3	74.700	-	1.358.000
Kırklareli	5	51.240	-	7.151.531
Uşak	12	49.200	-	8.129.826
Bilecik	1	36.000	-	1.000.000
Ordu	20	14.250	-	12.000
Adana	1	11.815	-	2.000.400
Bursa	2	11.759	-	3.945.290
Afyonkarahisar	2	9.000	-	1.105.220
Kocaeli	4	5.787	-	1.514.591
Malatya	2	5.225	-	482.100
Trabzon	1	2.205	-	341.280
Mersin	1	2.000	-	288.000
Burdur	1	1.800	-	576.000
İstanbul	1	350	-	-
Toplam	91	1.091.423	50	182.991.927

Kaynak: TOB, Erişim Tarihi: 19.04.2022

Ek Tablo 28. Bölgelere göre et tavuğu sayısı (bin adet)

Bölgeler	2010	2011	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Doğu Marmara	74.791	64.502	73.439	78.772	76.115	76.149	74.309	88.783	92.773	78.438
Ege	35.013	38.789	56.523	56.363	58.914	59.320	58.317	70.178	70.651	63.122
Batı Marmara	20.343	24.151	30.217	29.491	32.735	32.168	31.820	37.605	38.798	40.777
Akdeniz	13.726	12.617	21.100	20.975	24.364	33.021	26.642	28.384	30.157	29.427
Batı Karadeniz	10.037	8.535	12.996	14.210	12.826	11.999	13.141	12.499	12.823	11.892
Ortadoğu Anadolu	3.255	3.542	6.150	8.223	5.909	6.443	6.869	6.978	11.140	12.319
Batı Anadolu	4.739	4.393	11.364	9.437	7.326	7.478	7.578	10.162	10.176	11.202
Orta Anadolu	860	1.145	471	533	578	591	285	1.053	1.513	1.487
Kuzeydoğu Anadolu	26	-	-	545	705	746	1.182	797	822	853
Güneydoğu Anadolu	505	556	690	735	766	708	796	641	718	905
İstanbul	677	687	478	771	714	666	683	715	675	738
Doğu Karadeniz	12	-	231	269	294	216	219	253	148	129
Toplam	163.985	158.917	213.658	220.322	221.245	229.507	221.842	258.046	270.393	251.290

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023

Ek Tablo 29. Bölgelere göre yumurta tavuğu sayısı (bin adet)

Bölgeler	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Akdeniz	3.284	4.707	4.935	5.171	5.363	5.322	6.594	6.791	6.330
Batı Anadolu	12.877	17.220	18.140	21.873	20.138	18.086	17.178	16.351	15.464
Batı Karadeniz	7.682	8.586	9.732	9.742	8.893	9.578	9.185	8.392	8.917
Batı Marmara	6.554	8.132	8.589	9.117	8.640	8.324	8.573	8.296	6.251
Doğu Karadeniz	374	448	458	452	438	439	552	651	544
Doğu Marmara	5.029	8.379	9.926	12.003	14.356	15.957	14.450	17.822	12.809
Ege	22.248	32.937	37.811	42.481	44.348	40.252	41.672	40.131	37.251
Güneydoğu Anadolu	2.470	5.283	5.662	6.228	7.079	8.049	9.460	10.104	9.897
Kuzeydoğu Anadolu	1.105	1.339	1.316	1.225	1.178	1.582	1.553	1.517	1.481
Orta Anadolu	6.774	8.310	8.295	9.238	9.411	8.730	8.139	6.782	6.655
Ortadoğu Anadolu	1.552	2.160	2.378	2.896	3.126	3.326	3.444	3.418	3.412
İstanbul	984	1.096	1.449	1.130	1.087	1.080	502	745	794
Toplam	70.934	98.597	108.689	121.556	124.055	120.725	121.303	121.001	109.806

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023

Ek Tablo 30. İllere göre et tavuğu sayısı (bin adet)

İller ¹	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Manisa	14.519	27.390	27.320	30.076	28.163	27.946	37.804	38.856	30.361
Bolu	30.860	28.331	31.783	24.248	24.228	23.973	30.260	34.296	21.905
Balıkesir	16.746	24.274	23.521	26.876	26.161	25.761	30.498	31.563	33.477
Sakarya	26.627	20.166	21.938	26.584	27.922	27.944	28.657	29.518	25.582
Mersin	5.486	16.499	16.235	17.107	25.893	19.408	20.157	21.164	20.792
İzmir	10.971	14.021	13.731	12.818	13.982	13.574	14.868	13.334	13.211
Uşak	3.636	8.152	8.621	10.002	10.414	10.442	11.001	10.850	11.976
Ankara	3.999	10.607	9.013	6.978	7.170	6.996	9.843	9.867	10.601
Kocaeli	4.871	7.588	8.023	5.554	5.541	5.441	7.660	7.481	9.049
Çanakkale	3.562	5.861	5.905	5.797	5.945	5.996	6.665	6.781	8.404
Düzce	5.783	7.228	7.043	6.876	7.164	7.481	7.770	6.709	6.906
Zonguldak	6.789	4.943	6.353	6.468	5.896	6.442	6.334	6.337	6.864
Adana	6.342	3.500	3.456	6.040	6.316	6.006	5.675	6.223	6.372
Bilecik	634	1.540	1.917	4.227	4.152	4.456	5.374	6.003	5.828
Bursa	3.644	5.449	5.393	5.812	4.695	2.362	6.085	5.641	5.749
Malatya	1.239	2.413	2.846	1.437	2.257	2.724	3.453	5.251	5.740
Elazığ	2.016	3.733	3.656	4.146	3.860	3.773	2.853	5.165	5.393
Denizli	1.067	3.147	2.864	3.084	3.399	3.762	3.624	4.220	4.761
Eskişehir	2.345	3.124	2.662	2.814	2.448	2.651	2.976	3.125	4.670
Aydın	2.145	2.776	2.622	2.022	2.518	1.907	1.956	2.233	3.338
Çankırı	914	2.634	2.813	2.625	2.469	2.435	2.254	2.209	2.112
Karabük	490	845	1.250	410	771	990	1.411	1.482	1.968
Osmaniye	64	409	394	494	519	554	1.273	1.307	1.287
Samsun	1.361	2.991	2.598	1.642	1.219	1.588	1.099	1.284	988
Bartın	315	871	755	973	1.051	1.044	872	940	956
Diğer	7.560	5.167	7.610	6.136	5.354	6.184	7.623	8.552	3.000
Toplam	163.985	213.658	220.322	221.245	229.507	221.842	258.046	270.393	251.290

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023 ¹İlk 25 il alınmıştır.

Ek Tablo 31. İllere göre yumurta tavuğu sayısı (bin adet)

İller ¹	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Afyonkarahisar	9.382	18.469	16.731	18.594	19.113	15.975	16.282	16.825	14.915
Manisa	5.325	4.315	11.462	12.930	12.599	11.937	11.330	12.062	11.278
Konya	8.723	11.557	11.995	15.216	13.090	12.566	10.848	9.476	8.835
Bursa	1.933	4.450	5.728	6.894	6.270	7.826	5.650	8.954	5.535
Balıkesir	5.335	6.621	7.087	7.379	6.868	6.573	7.402	7.171	5.224
İzmir	3.531	5.647	5.498	5.689	7.558	7.707	5.919	6.468	6.644
Gaziantep	533	2.889	2.987	3.575	4.105	4.688	5.242	5.803	6.118
Ankara	3.072	4.530	4.967	5.484	5.850	4.404	5.064	5.599	5.211
Bolu	267	483	504	593	3.739	3.680	3.291	3.524	2.501
Çorum	3.864	4.229	5.369	4.706	4.325	4.794	3.629	3.364	3.790
Kayseri	3.239	3.727	3.679	4.726	4.826	4.360	3.866	2.991	3.105
Mersin	972	1.934	1.699	1.651	1.516	1.809	2.796	2.795	2.705
Sakarya	810	1.220	964	1.833	1.747	1.868	2.110	2.360	3.139
Denizli	1.715	2.050	1.398	1.922	2.043	1.827	2.036	1.925	1.560
Mardin	247	833	1.024	1.022	1.406	1.503	2.168	1.851	2.037
Amasya	1.012	1.404	1.387	1.640	1.474	1.651	1.911	1.816	2.082
Eskişehir	1.010	1.136	1.656	1.659	1.565	1.598	1.917	1.702	1.417
Elazığ	362	921	960	1.221	1.300	1.333	1.549	1.640	1.627
Samsun	1.287	1.429	1.379	1.675	1.487	1.496	1.849	1.437	1.327
Kahramanmaraş	316	595	706	1.087	1.236	1.344	1.246	1.343	1.005
Karaman	1.082	1.133	1.177	1.173	1.198	1.116	1.267	1.276	1.418
Kütahya	556	1.140	1.146	1.171	1.114	1.110	1.104	1.252	817
Adana	573	725	757	861	921	550	968	981	905
Nevşehir	811	809	819	972	956	944	1.009	876	904
Kırşehir	276	753	950	928	998	861	971	853	807
Diğer	14.701	15.597	16.663	16.955	16.751	17.205	19.881	16.656	14.900
Toplam	70.934	98.597	108.689	121.556	124.055	120.725	121.303	121.001	109.806

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 15.09.2023 ¹İlk 25 il alınmıştır.

Ek Tablo 32. Türkiye kanatlı eti ihracat miktarı (ton)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Et Tavuğu	10.489	44.337	138.395	353.911	356.842	448.421	497.862	477.596	518.771	583.387	664.714
Hindi	33	1.982	953	3.785	4.554	7.415	9.760	13.331	8.885	7.737	7.432
Beç Tavuğu	-	-	-	407	293	1.589	2.882	4.019	4.512	6.778	2.113
Ördek	-	0	-	13	19	23	29	42	26	32	16
Kaz	-	-	-	-	0	-	0	48	-	0	-
Toplam	10.527	46.320	139.355	358.116	361.708	457.448	510.533	495.035	532.194	597.934	674.275

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 17.03.2023 (0207 GTİP Kümes hayvanları eti ve sakatat; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 33. Türkiye kanatlı eti ihracat değeri (bin dolar)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Et Tavuğu	5.977	32.016	202.257	448.650	386.726	557.985	587.682	579.934	525.944	816.899	1.067.455
Hindi	29	1.684	1.025	7.358	10.695	11.067	14.131	21.295	14.081	15.398	17.701
Beç Tavuğu	-	-	-	656	427	2.073	3.681	5.700	5.730	12.040	3.889
Ördek	-	2	-	51	69	40	77	116	69	114	82
Kaz	-	-	-	-	1	-	2	107	-	2	-
Toplam	6.017	33.702	203.282	456.715	397.918	571.165	605.573	607.152	545.824	844.459	1.089

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 17.03.2023 (0207 GTİP Kümes hayvanları eti ve sakatat; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 34. Türkiye kanatlı eti ithalat miktarı (ton)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Et Tavuğu ¹	-	143	446	11.807	44.428	53.391	50.926	43.953	44.395	40.711	63.190
Hindi	1.446	21	-	76	215	214	66	65	47	2	-
Ördek	-	-	33	90	73	17	59	58	12	11	-
Beç Tavuğu	-	-	-	1	1	-	24	49	24	10	-
Kaz	-	-	-	2	2	-	0	-	-	-	-
Toplam	1.446	164	479	12.492	44.997	54.239	51.626	44.592	44.742	40.927	63.190

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (0207 GTİP Kümes hayvanları eti ve sakatat; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

¹Türkiye tavuk eti ithalatı bulunmamakta olup karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sevkiyatları TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir.

Ek Tablo 35. Türkiye kanatlı eti ithalat değeri (bin dolar)

Ürün	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Et Tavuğu ¹	-	189	745	11.342	36.391	53.063	42.859	41.258	37.130	54.214	105.337
Hindi	974	55	-	348	324	386	202	187	76	4	-
Ördek	-	-	96	421	270	60	320	301	28	73	-
Beç Tavuğu	-	-	-	5	2	-	32	96	32	6	-
Kaz	-	-	-	7	7	-	15	-	-	-	-
Toplam	974	244	841	19.648	41.116	62.787	51.873	49.107	41.946	58.274	105.338

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (0207 GTİP Kümes hayvanları eti ve sakatat; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

¹Türkiye tavuk eti ithalatı bulunmamakta olup karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sevkiyatları TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir.

Ek Tablo 36. Türkiye yumurta ticaret verileri (ton/bin dolar)

Yıl/GTİP	İhracat Miktarı (ton)		İhracat Değeri (bin dolar)		İthalat Miktarı (ton)		İthalat Değeri (bin dolar)	
	0407	0408	0407	0408	0407	0408	0407	0408
2000	3.556	9	3.629	21	1.982	262	2.995	680
2005	10.824	0	18.505	1	1.350	51	14.764	260
2010	131.588	1	156.169	8	848	158	11.590	844
2015	218.562	0	274.218	5	1.473	93	17.924	388
2016	289.816	1	290.037	10	1.501	53	18.116	236
2017	350.088	81	377.651	109	1.608	702	22.408	1105
2018	365.099	84	434.392	143	1.772	67	29.122	251
2019	275.032	74	296.770	105	1.920	60	28.921	274
2020	217.903	55	256.113	67	1.951	59	32.451	271
2021	221.215	159	374.885	418	2.506	18	51.761	109
2022	221.692	325	393.094	698	2.485	24	49.983	88

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 26.09.2023 (0407 GTİP; Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları, 0408 GTİP; Kuş, kümes hayvanlarının kabuksuz yumurtaları ve yumurta sarıları: 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 37. Türkiye tavuk eti ihracat miktarı (ton)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İrak	-	4.176	62.024	176.858	179.156	239.143	267.338	266.717	277.266	266.509	377.893
İran	-	-	4.632	-	108	592	132	1.651	2.729	76.188	28.681
Libya	-	-	-	16.196	12.293	10.792	45.659	21.721	27.228	27.363	18.914
Kongo	-	-	2.895	5.784	9.361	19.290	13.416	18.359	17.840	24.372	23.632
Çin	7.591	11.902	884	89	50	107	26	0	1.472	24.268	46.027
Özbekistan	167	3.420	1.182	367	654	2.297	1.343	6.254	6.165	15.878	9.557
Gürcistan	20	552	286	5.530	5.975	8.025	10.539	10.404	13.738	13.437	12.923
Suriye	-	-	113	26.820	40.529	39.594	19.341	8.442	10.573	9.956	7.807
Tayland	-	-	71	1.215	226	563	887	3.228	2.282	9.859	2.017
Gana	-	-	76	1.488	931	571	4.191	4.160	5.632	9.391	9.069
Türkmenistan	-	1.123	-	114	1.085	5.179	11.700	5.993	10.304	7.809	12.432
Hong Kong	1.081	4.881	18.879	38.015	30.126	42.270	38.216	37.052	50.830	6.540	1.113
BAE	-	22	86	7.728	9.248	13.778	13.621	11.434	8.648	6.375	10.641
Afganistan	-	21	52	235	259	393	2.274	1.190	4.098	6.354	3.401
Azerbaycan	1.331	6.857	7.211	2.977	3.799	1.202	986	1.024	1.533	6.059	7.395
Kuveyt	-	-	97	408	539	912	1.162	945	4.407	5.989	8.463
Moritanya	-	-	83	-	-	-	988	2.910	4.086	5.918	11.343
Vietnam	-	-	20.267	2.451	19.501	5.852	12.160	7.338	1.550	5.912	134
Angola	-	-	716	8.123	5.319	6.341	10.817	11.643	6.149	5.781	7.367
Umman	-	-	43	707	968	1.508	2.396	3.803	4.978	5.495	5.633
Filipinler	-	-	-	0	1	28	2.209	3.299	13.189	5.329	6.383
Kongo D. C.	-	-	-	9.586	7.381	11.107	8.993	8.688	10.261	5.052	10.002
Fas	-	-	-	0	-	15	-	1.152	880	4.117	4.308
Katar	-	-	-	725	1.161	3.649	4.907	4.596	5.184	2.789	6.138
Sierra Leone	-	-	-	49	0	26	493	1.578	1.718	2.680	2.409
Diğer	299	11.383	18.798	48.446	28.173	35.189	24.066	34.016	26.033	23.967	31.032
Toplam	10.489	44.337	138.395	353.911	356.842	448.421	497.862	477.596	518.771	583.387	664.714

Kaynak: TÜİK, (Erişim Tarihi; 29.09.2023) (0207 GTİP Kümes hayvanları eti ve sakatat; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

¹İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 38. Türkiye tavuk eti ihracat değeri (bin dolar)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İrak	-	4.984	120.025	281.648	243.624	342.556	343.642	368.258	301.985	411.776	646.927
İran	-	-	9.146	-	142	851	153	2.499	1.882	126.142	45.095
Çin	2.929	6.806	671	70	38	115	23	0	2.490	43.992	88.426
Libya	-	-	-	26.924	19.312	18.130	64.908	30.154	32.265	39.823	31.073
Kongo	-	-	2.952	7.169	5.891	17.676	10.987	15.215	15.807	25.430	29.586
Gürcistan	14	335	242	5.467	6.045	8.359	10.857	11.905	12.479	16.345	18.798
Özbekistan	239	1.619	833	173	263	1.239	642	3.414	2.811	15.432	10.042
Kuveyt	-	-	194	1.103	1.152	1.883	2.508	2.217	5.699	9.351	15.352
Suriye	-	-	64	27.300	32.053	35.834	15.797	6.589	8.045	9.274	7.534
Umman	-	-	42	1.231	1.501	2.518	3.822	6.183	6.782	8.901	11.557
Moritanya	-	-	108	-	-	-	1.257	3.921	4.990	8.891	19.329
Afganistan	-	11	130	298	352	613	2.807	1.599	4.069	7.943	5
Gana	-	-	75	1.709	698	485	2.115	2.376	2.831	7.750	8.012
Tayland	-	-	84	1.539	150	526	853	1.985	2.071	6.801	1.366
BAE	-	8	183	9.851	8.172	12.835	12.119	12.535	7.768	6.794	15.740
Azerbaycan	1.806	6.015	10.663	2.756	1.824	1.089	826	818	895	6.376	825
Angola	-	-	800	8.990	3.453	5.714	9.122	9.714	5.340	5.286	8.143
Hong Kong	414	2.294	19.093	30.981	22.757	48.818	41.667	28.496	42.419	5.103	848
Türkmenistan	-	572	-	100	515	3.873	5.996	2.457	5.388	5.054	9.599
Kongo D. C.	-	-	1.963	10.846	5.133	10.088	7.710	7.685	8.740	4.904	11.985
Katar	-	-	-	1.800	2.177	8.106	10.484	10.075	9.929	4.702	11.727
Filipinler	-	-	-	1	1	18	902	1.591	6.182	4.537	5.108
Kosova	-	-	281	751	376	403	1.315	1.318	1.176	2.790	4.483
Japonya	-	-	-	2	1	1	1.821	4.792	3.659	2.674	3.245
Ürdün	-	10	88	821	1.278	2.135	754	2.078	2.504	2.319	4.737
Diğer	575	9.362	34.618	27.123	29.816	34.118	34.595	42.059	27.738	28.519	52.287
Toplam	5.977	32.016	202.257	448.650	386.726	557.985	587.682	579.934	525.944	816.905	1.067.455

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (0207 GTİP Kümes hayvanları eti ve sakatat; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

¹İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 39. Ülkelere göre tavuk yumurtası ihracat miktarı (ton)

Ülke ¹	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BAE	-	365	4.212	9.068	8.078	8.114	17.760	41.155	56.843	92.134
Katar	-	20	1.072	2.683	9.874	13.436	24.250	24.875	27.348	31.107
Irak	1.655	94.517	168.226	245.542	310.334	294.178	114.580	15.449	10.035	17.138
Umman	-	46	17	805	1.018	2.970	5.174	14.853	16.120	13.860
Suriye	-	27.320	25.052	17.253	4.410	1.390	55.956	50.545	35.431	9.378
Bahreyn	-	21	149	2.395	2.588	3.555	2.445	6.567	7.491	8.147
Diğer	4.608	7.905	15.211	6.978	2.839	16.918	5.014	10.503	979	7.072
Kuveyt	-	24	224	210	229	748	41.887	33.644	32.797	6.805
Rusya Fed.	74	-	947	-	-	-	898	2.573	8.013	5.627
İran	-	72	944	276	1.036	17.241	2.626	40	10.850	5.603
Liberya	-	-	-	-	-	145	-	197	925	4.585
Somali	-	-	56	179	132	512	430	731	1.972	3.784
Türkmenistan	3	-	-	-	-	-	91	127	478	3.595
Gambiya	-	-	-	-	-	42	-	18	510	3.000
Gürcistan	3.136	7	11	62	33	228	544	1.087	504	2.144
Kazakistan	-	-	-	-	154	275	410	1.257	1.644	1.778
Sierra Leone	-	-	-	-	-	-	80	174	1.188	1.694
Cibuti	-	-	-	-	-	-	71	257	313	1.321
Libya	-	-	-	59	1.684	1.705	549	1.209	209	672
Azerbaycan	624	1.291	2.423	3.071	2.043	2.741	1.440	4.313	1.340	632
Afganistan	-	-	-	1.235	5.635	809	705	7.966	4.602	512
Gine	-	-	-	-	-	-	-	18	254	350
Kamerun	-	-	-	-	-	3	-	-	303	328
Maldivler	-	-	-	-	-	27	27	71	207	257
Uganda	-	-	-	-	-	6	20	196	413	252
Kenya	-	-	18	-	-	56	75	77	462	145
Toplam	10.101	131.588	218.562	289.816	350.088	365.099	275.032	217.903	221.230	221.920

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 ¹İlk 25 ülke alınmıştır (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 40. Ülkelere göre tavuk yumurtası ihracat değeri (bin dolar)

Ülke ¹	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BAE	-	-	424	5.221	9.250	8.398	10.542	17.837	42.289	71.456	129.261
Irak	-	2.405	108.647	194.308	232.789	314.898	310.208	132.051	36.984	46.024	58.791
Suriye	-	-	30.257	29.462	19.693	8.241	4.138	45.049	46.177	44.803	14.716
Katar	-	-	20	1.481	2.637	10.755	15.511	23.312	24.711	38.248	46.764
Rusya Fed.	-	65	-	4.982	-	-	-	3.385	7.569	36.988	26.554
Kuveyt	-	-	36	352	272	266	1.203	32.232	29.802	36.581	8.496
Umman	-	-	39	27	1.754	3.307	6.161	8.576	20.347	27.122	23.177
İran	-	-	429	1.136	262	1.118	23.279	3.455	50	24.763	8.161
Bahreyn	-	-	28	167	2.220	4.543	5.910	4.288	6.935	10.024	11.070
Kazakistan	-	-	-	-	-	718	1.235	1.743	5.010	7.661	8.706
Afganistan	-	-	-	-	1.040	5.825	831	413	8.080	4.668	819
Azerbaycan	-	2.069	4.757	10.894	5.645	7.720	7.908	4.464	6.033	3.954	1.5017
Türkmenistan	42	11	-	-	-	-	-	414	491	3.039	5.719
Somali	-	-	-	64	199	147	543	351	637	2.337	5.232
Kamerun	-	-	-	-	-	-	22	-	-	2.334	2.369
Kenya	-	-	-	22	-	-	216	287	389	2.240	904
Uganda	-	-	-	-	-	-	29	73	801	2.162	1.210
Libya	-	-	-	-	46	1.617	1.693	911	2.801	1.713	2.275
Sierra Leone	-	-	-	-	-	-	-	61	135	1.301	2.375
Liberya	-	-	-	-	-	-	148	-	148	963	6.714
Özbekistan	-	293	681	776	366	601	120	600	370	929	238
Kırgızistan	-	-	-	-	-	-	-	8	-	796	1364
Gambiya	-	-	-	-	-	-	54	-	14	562	4.603
Esvatini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	448	49
Gürcistan	1.033	3.154	38	34	105	117	394	1.296	1.778	427	4.529
Diğer	2.493	8.623	10.812	25.291	13.761	9.379	44.246	15.963	14.560	3.367	4.352
Toplam	3.569	16.621	156.166	274.218	290.037	377.651	434.392	296.770	256.113	374.911	393.465

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 ¹İlk 25 ülke alınmıştır (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 41. Türkiye tavuk yumurtası (Gallus Domesticus Türü) ihracatı (ton)

Yıl	Damızlık-kuluçkalık	Tavuk yumurtaları (taze)	Toplam
2000	564	2.850	3.524
2005	2.554	6.514	10.101
2010	1.828	127.784	131.588
2015	12.496	206.066	218.562
2016	13.597	276.219	289.816
2017	13.078	337.010	350.088
2018	20.586	344.513	365.099
2019	22.292	252.740	275.032
2020	30.544	187.359	217.903
2021	34.117	187.113	221.230
2022	37.066	184.853	212.819

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 42. Türkiye tavuk yumurtası (Gallus Domesticus Türü) ithalatı (ton)

Yıl	Damızlık-kuluçkalık	Tavuk yumurtaları (taze)	Toplam
2000	75	20	237
2005	777	21	798
2010	400	-	400
2015	1.473	996	2.469
2016	1.501	1.006	2.507
2017	1.608	2.287	3.895
2018	1.772	5.534	7.306
2019	1.920	2.190	4.110
2020	1.951	240	2.191
2021	2.506	139	2.645
2023	3.672	105	3.777

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir) *Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatları TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir.

Ek Tablo 43. Ülkelere göre Türkiye kuluçkalık-damızlık tavuk yumurtası ithalat miktarı (ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Birleşik K.	-	336	294	952	851	1.150	1.432	1.401	1.518	2.080	996
ABD	-	45	-	11	85	259	224	167	74	202	118
Macaristan	-	-	-	-	26	-	-	182	51	72	-
Hollanda	123	-	-	7	6	44	35	14	182	59	-
İspanya	17	-	-	-	-	-	-	-	-	55	-
S. Arabistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	21
Kolombiya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Almanya	29	389	-	440	426	17	41	118	5	-	-
Belçika	-	-	-	63	16	-	-	-	-	-	-
Brezilya	-	-	106	-	10	138	39	-	-	-	-
Bulgaristan	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Fransa	1	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Irak	-	-	-	-	-	-	-	38	77	-	-
Özbekistan	-	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-
Rusya F.	-	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-
Toplam	217	777	400	1.473	1.501	1.608	1.772	1.920	1.951	2.506	1.334

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (040711 GTİP Tavuk yumurtası; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 44. Ülkelere göre Türkiye kuluçkalık-damızlık tavuk yumurtası ithalat değeri (bin dolar)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ABD	-	648	-	158	1.025	3.425	3.176	2.558	1.243	3.575	2.381
Almanya	29	4.941	-	4.824	4.578	177	452	1.266	47	-	-
Belçika	-	-	-	182	45	-	-	-	-	-	-
Birleşik Krallık	-	3.685	3.408	12.675	11.690	16.505	24.531	22.206	28.260	44.832	2.344
Brezilya	-	-	1.760	-	94	1.797	551	-	-	-	-
Bulgaristan	-	-	-	-	34	-	-	-	-	-	-
Fransa	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hollanda	360	-	-	85	78	505	412	124	1.745	669	-
Irak	-	-	-	-	-	-	-	67	165	-	-
İspanya	30	-	-	-	-	-	-	-	-	676	-
Kolombiya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Macaristan	-	-	-	-	346	-	-	2.700	884	1.410	3.268
Özbekistan	-	-	-	-	-	-	-	-	59	-	-
Rusya F.	-	-	-	-	-	-	-	-	47	-	-
Suudi Arabistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	599	541
Toplam	541	9.375	5.192	17.924	18.116	22.408	29.122	28.921	32.451	51.761	29.628

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi; 29.09.2023 (040711 GTİP Tavuk yumurtası; 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir)

Ek Tablo 45. Türkiye’de ortalama kanatlı yem fiyatları (TL/ton)

Yıl	Etlik piliç yemi	Yumurta yemi	Soya	Mısır
2005	489	401	-	-
2010	895	664	838	476
2015	1.205	1.041	1.344	709
2016	1.191	1.067	1.385	728
2017	1.384	1.220	1.612	840
2018	1.793	1.536	2.320	951
2019	2.076	1.722	2.378	1.171
2020	2.719	2.185	3.323	1.453
2021	4.540	3.312	5.596	2.465
2022	10.074	7.338	10.433	5.310
2023	12.201	8.812	13.110	5.693

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, Erişim Tarihi: 27.11.2023

Ek Tablo 46. Türkiye kümes hayvancılığı üretici fiyatları (TL/adet, kg)

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
Tavuk Eti (TL/kg)													
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,36
2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,99
2015	4,93	5,08	5,10	5,13	5,27	4,87	5,44	5,62	5,25	5,03	4,68	4,71	5,09
2016	4,83	4,79	5,06	5,34	5,80	5,71	5,63	5,71	5,14	5,24	5,48	5,76	5,37
2017	5,72	5,64	5,84	6,27	6,43	6,67	6,84	6,60	5,91	5,59	5,55	5,43	6,04
2018	5,45	5,60	5,67	5,85	6,42	6,70	6,92	7,31	7,92	7,65	7,30	7,15	6,27
2019	7,19	7,25	7,13	8,17	9,51	9,81	8,92	7,83	7,00	6,96	7,15	7,60	7,88
2020	8,04	8,03	8,21	8,02	8,36	8,32	7,88	7,66	7,41	8,05	9,77	9,89	8,30
2021	10,17	11,00	12,11	12,29	12,60	13,67	14,26	13,81	13,36	13,86	15,41	18,77	13,44
2022	19,11	19,02	22,28	26,97	30,2	28,05	27,01	25,58	27,87	29,82	27,94	30,48	26,22
2023	35,10	26,31	37,81	4062	43,42	43,02	45,01	46,30	48,43	-	-	-	-
Yumurta (TL/adet)													
2005	0,15	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,13	0,13	0,13	0,14
2010	0,22	0,23	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21	0,21	0,21	0,22	0,21	0,21	0,22
2015	0,23	0,24	0,24	0,23	0,22	0,23	0,24	0,25	0,26	0,26	0,26	0,26	0,24
2016	0,29	0,28	0,28	0,28	0,27	0,27	0,27	0,28	0,28	0,28	0,28	0,36	0,29
2017	0,35	0,35	0,32	0,31	0,29	0,28	0,28	0,29	0,30	0,30	0,31	0,32	0,31
2018	0,32	0,31	0,32	0,31	0,32	0,31	0,34	0,38	0,40	0,41	0,40	0,40	0,35
2019	0,41	0,41	0,39	0,39	0,37	0,34	0,34	0,34	0,34	0,35	0,35	0,36	0,37
2020	0,37	0,37	0,36	0,37	0,38	0,35	0,37	0,36	0,37	0,39	0,41	0,45	0,38
2021	0,48	0,48	0,47	0,45	0,45	0,46	0,45	0,49	0,53	0,54	0,57	0,67	0,50
2022	0,71	0,78	0,86	0,86	0,83	0,81	0,99	1,07	1,17	1,26	1,31	1,32	1,00
2023	1,51	1,60	1,78	1,91	1,76	1,76	1,88	2,04	-	-	-	-	-

Kaynak: TÜİK, 2023 Erişim Tarihi; 15.09.2023, HAYGEM, 2023Fşekil
(2015-2021 tavuk eti üretici fiyatları)

TÜİK, 2018 (2005 ve 2010 yılı tavuk eti ve yumurta üretici fiyatları)

Ek Tablo 47. Türkiye kümes hayvancılığı tüketici fiyatları (TL/adet, kg)

Yıl	Tavuk Eti (TL/kg)												Ortalama
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2010	5,44	5,77	6,22	6,40	5,93	5,35	5,66	6,14	6,49	5,89	5,26	4,96	5,79
2015	6,91	7,14	7,11	7,23	7,42	7,08	7,78	7,81	7,50	7,20	6,85	6,91	7,25
2016	7,44	7,48	7,65	7,97	8,18	8,32	8,37	8,09	7,46	7,32	7,82	8,22	7,86
2017	8,43	8,35	8,65	9,09	9,39	9,94	10,08	9,49	8,73	8,30	8,38	8,27	8,93
2018	8,26	8,46	8,58	8,88	9,31	10,14	10,14	10,17	10,87	11,33	11,03	10,98	9,85
2019	10,84	10,95	11,13	12,49	14,46	15,13	14,06	12,06	10,85	10,61	10,87	11,29	12,06
2020	11,59	11,49	12,20	12,51	13,30	13,05	12,52	11,89	11,35	11,54	13,73	14,48	12,47
2021	14,99	16,01	17,58	18,13	18,44	19,06	19,57	19,49	19,14	19,42	21,60	26,97	19,20
2022	29,01	28,46	32,69	41,52	-	-	-	-	-	-	-	-	32,92
Yıl	Yumurta (TL/adet)												Ortalama
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2010	0,23	0,24	0,23	0,22	0,19	0,18	0,19	0,19	0,19	0,22	0,22	0,21	0,21
2015	0,37	0,38	0,38	0,35	0,33	0,37	0,37	0,39	0,45	0,44	0,43	0,43	0,39
2016	0,43	0,41	0,37	0,36	0,32	0,33	0,32	0,34	0,36	0,35	0,37	0,56	0,38
2017	0,51	0,51	0,49	0,42	0,40	0,37	0,36	0,42	0,44	0,43	0,48	0,53	0,45
2018	0,50	0,48	0,50	0,47	0,48	0,50	0,54	0,65	0,67	0,69	0,63	0,63	0,56
2019	0,64	0,63	0,57	0,54	0,50	0,41	0,41	0,43	0,46	0,45	0,47	0,52	0,50
2020	0,54	0,55	0,49	0,56	0,63	0,53	0,59	0,59	0,61	0,71	0,83	0,94	0,63
2021	0,90	0,82	0,80	0,77	0,78	0,76	0,75	0,88	1,03	1,04	1,14	1,38	0,92
2022	1,45	1,51	1,59	1,62	-	-	-	-	-	-	-	-	1,54

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.09.2023

Ek Tablo 48. Türkiye mısır ve soya verileri (bin ton)

Yıl	Mısır			Soya		
	Üretim	İthalat	Kendine yeterlilik (%)	Üretim	İthalat	Kendine yeterlilik (%)
2010/11	4.310	449	90,6	87	1.756	4,7
2015/16	6.400	1.866	77,4	161	2.510	6,0
2016/17	6.400	1.132	85,0	165	2.153	7,1
2017/18	5.900	2.763	68,1	140	2.388	5,5
2018/19	5.700	2.845	66,7	140	2.667	5,0
2019/20	6.000	4.337	58,0	150	2.741	5,2
2020/21	6.500	2.263	74,2	155	3.040	4,9
2021/22	6.750	2.284	74,7	182	2.493	6,8

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 29.09.2023 (Mısır ithalatı GTİP 10059000019, Soya ithalatı GTİP 12019000000, 2015 yılı öncesi Özel Ticaret Sistemi, 2015 yılı ve sonrası Genel Ticaret Sistemi verileridir) Kendine yeterlilik %: Üretim/(Üretim+ithalat)

KAYNAKLAR

- EC, 2023. European Commision, Eggs-Market StituationDashboard Last update: 02.11.2023 Web Sitesi: <https://ec.europa.eu>
- Anonim, 2023. Statista, Web Sitesi: <https://www.statista.com/statistics/183678/per-capita-consumption-of-eggs-in-the-us-since-2000/>
- Anonim, 2022a. Poultry World, Meat, News. April 13, 2022 Web Sitesi: www.poultryworld.net.
- BESD-BİR, 2023. Beyaz Et Sanayiciler ve Damızlıkçıları Birliği, Web Sitesi: www.besd-bir.org.tr
- OECD, 2023. OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032. Web Sitesi: <https://www.oecd-ilibrary.org>
- OECD, 2023. Web Sitesi: www.oecd.org
- TÜİK, 2023. Türkiye İstatistik Kurumu. Web Sitesi: www.tuik.gov.tr
- TÜRKİYEM-BİR, 2023. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği. Web Sitesi: www.yem.org.tr
- USDA, 2022. USDA Livestock and Poultry: World Markets and Trade.Record Brazil Meat Export in 2023, October 12, 2022
- USDA, 2023a. USDA Livestock and Poultry: World Markets and Trade. EU Share of Pork,Beef, and Chiken Global Export Continues Decline, October 12, 2023.
- USDA, 2023b. USDA Turkey Poultry and Products Annual 2021, Date: August 31, 2021. Gain Report Number: TU2023-0028
- USDA, 2023c. USDA Livestock and Poultry: World Markets and Trade. China Meat Supply Continues to Grow, August 18, 2023.
- USDA, 2023d. USDA Turkey Poultry and Products Semi Annual 2023, Date: September 29, 2023. Gain Report Number: TU2023-0028

TEPGE YAYIN NO: 381
ISBN: 978-625-8451-66-5

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Kasım/2023

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınmaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.